

Prevence rizikového chování středoškolské mládeže

Pavel Kopeček

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavel Kopeček**
Osobní číslo: **H15239**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Prevence rizikového chování středoškolské mládeže**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti šikany, záškoláctví, delikvence a drogové závislosti.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Chráska, M. **Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání, vyd. Grada Publishing, a.s. Praha, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.**

Kolář, M. **Bolest šikanování. 2. vyd. Praha: Portál 2005, 255 s., ISBN 80-7367-014-3.**

Kraus, B., Hroncová, J. a kol. **Sociální patologie. Pdf Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, ISBN 978-80-7041-896-3.**

Kraus, B., Poláčková, V. a kol. **Člověk, prostředí, výchova. Brno: Paido 2001, 199 s., ISBN 80-7315-004-2.**

Martínek, Z. **Agresivita a Kriminalita školní mládeže. 1. vyd. Grada Publishing, a.s., 2009. 146 s., ISBN 978-80-247-2310-5.**

Matoušek, O., Kroftová, A. **Mládež a delikvence. Možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže. 2. vyd. Praha: Portál 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X.**

Mioviský, M., Skácelová, L., Zapletalová, J., Novák, P. **Primární prevence rizikového chování ve školství. 1. vyd., Praha 2010, s. 253, ISBN 978-80-87258-47-7.**

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Šalenová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

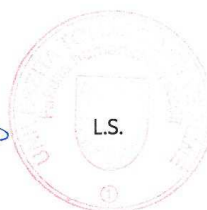
11. ledna 2018

Termín odevzdání bakalářské práce:

27. dubna 2018

Ve Zlíně dne 11. ledna 2018

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 27.3.2018

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce na téma „Prevence rizikového chování u středoškolské mládeže na Znojemsku“ je rozčleněna na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část vymezuje příčiny rizikového chování, charakterizuje vybrané projevy rizikového chování, které se nejčastěji vyskytují u mládeže na středních školách, popisuje preventivní činnosti a aktivity realizované ve školním prostředí. Praktická část ve formě výzkumu analyzuje a vyhodnocuje empirická data získaná v podobě zkušeností středoškolské mládeže v oblasti prevence rizikového chování v prostředí znojemských středních škol. Na bázi kvantitativních metod za použití metod četností, pořadí četností, spekulativní analýzy a následné využití metody falzifikace bylo možné provést vyhodnocení a vysvětlení dosažených výsledků výzkumu s cílem zjistit, zda je mládež ovlivněna výskytem rizikového chování, které příčiny se podílejí na jeho existenci a jaké formy a způsoby prevence jsou realizované na znojemských středních školách, aby došlo k zamezení vzniku negativních projevů chování. Význam a přínos práce spočívá v poskytnutí cenných rad a informací pro metodiky prevence a výchovné poradce, aby jejich preventivní a výchovné působení bylo efektivní, dále i pro ohroženou mládež, aby mohla účinně předcházet rizikovým projevům chování a jejím zátěžovým faktorům.

Klíčová slova: prevence, rizikové chování, středoškolská mládež, drogová závislost, šikana, příčiny, primární prevence

ABSTRACT

The bachelor thesis on "Prevention of Risk Behavior in high school in Znojmo Region" is divided into the theoretical part and practical part. The theoretical part defines the causes of risk behavior, characterizes selected manifestations of risk behavior, which are most common among young people in high schools, describes the preventive activities and activities carried out in the school environment. The practical part in the form of research analyzes and evaluates empirical data obtained in the form of experience of high school youth in the field of prevention of risk behavior in the environment of Znojmo secondary schools. Based on quantitative methods using frequency methods, frequency ranges, speculative analysis, and subsequent use of the falsification method, it was possible to evaluate and explain the results of the research in order to find out if the youth is influenced by the occurrence of risk behavior, which causes are involved in its existence and what forms and prevention methods are implemented at Znojmo high schools to avoid negative behavior. The importance and benefits of work is to give valuable advice and information for prevention and educational counselor to make their preventive and educational activities effective, as well as to vulnerable youth to effectively prevent risk behaviors and stress factors.

Keywords: prevention, risky behavior, high school youth, drug addiction, bullying, causes, primary prevention

Děkuji paní Mgr. Evě Šalenové za odborné vedení, ochotu a velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Dále chci poděkovat PhDr. Petru Pokornému za odbornou pomoc a poskytnutí cenných rad a informací, potřebných pro uvedení do tématu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 PŘÍČINY VZNIKU RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ.....	12
2 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ VYSKYTUJÍCÍ SE VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ	16
2.1 ZÁŠKOLÁCTVÍ	16
2.2 ŠIKANA	19
2.3 DELIKVENCE A KRIMINALITA MLÁDEŽE	24
2.4 DROGOVÉ ZÁVISLOSTI.....	28
3 PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ U STŘEDOŠKOLSKÉ MLÁDEŽE.....	32
3.1 PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ MLÁDEŽE VE ŠKOLSKÉM PROSTŘEDÍ.....	33
3.2 ŠKOLNÍ PRIMÁRNÍ PREVENCE U STŘEDOŠKOLSKÉ MLÁDEŽE	34
3.3 PROCES REALIZACE PRIMÁRNÍ PREVENCE NA STŘEDNÍ ŠKOLE	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	42
4 VÝZKUMNÁ ČÁST	43
4.1 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	43
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	43
4.3 VÝZKUMNÉ HYPOTÉZY	43
4.4 POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU	44
4.5 POUŽITÉ METODY VÝZKUMU	45
4.6 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	45
5 VYHODNOCENÍ A VÝZKUMU	65
5.1 ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY	65
5.2 VÝZKUMNÉ HYPOTÉZY, VYHODNOCENÍ	66
5.3 VYHODNOCENÍ SPLNĚNÍ CÍLŮ PRÁCE	67
ZÁVĚR	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	71
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	73
SEZNAM OBRÁZKŮ	74
SEZNAM TABULEK.....	75
SEZNAM PŘÍLOH.....	76

ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolil problematiku prevence rizikového chování u středoškolské mládeže, která je stále častěji velmi diskutovaným problémem, který se vyskytuje v našem školním prostředí.

Rizikové chování u mládeže představuje velmi vážné projevy chování, které se odklání od chování normálního, a které vybočuje z rámce schválených, běžných norem chování. Jedná se tedy o takové projevy, které jsou společností vnímány, jako neakceptovatelné, poškozující, ohrožující apod.

Na tyto projevy chování je možné pohlížet z různých úhlů pohledu, zejména z pohledu sociologického, z velké části psychologického, kriminologického a lékařského. Pohled sociologický ve spojitosti s rizikovým chováním zkoumá příčiny, zdroje výskytu rizikového chování. Hledisko psychologické se v tomto kontextu zaměřuje na určitý typ osobnosti a jeho negativní chování pramenící z dětství a dospívání. Rovina kriminologická se v této souvislosti zabývá naplnění právních dikcí zákona a jeho porušení. Lékařská dimenze pak spočívá v diagnostice a léčbě různých dopadů a důsledků v případě, že se u mládeže takovéto chování vyskytne.

Vzhledem k tomu, že prevence rizikového chování je velmi rozsáhlou problematikou, kterou nelze v této bakalářské práci popsat zcela vyčerpávajícím způsobem, omezím se tedy pro její účely pouze na vybrané druhy chování, přičemž jsem pro zpracování této práce využil poznatků a svých zkušeností nabytých u Policie České republiky, Služby kriminální policie a vyšetřování ve Znojmě.

Cílem naší bakalářské práce je zmapování převažujícího rizikového chování u středoškolské mládeže na Znojemsku, jaké příčiny se podílejí na jejich vzniku a zjištění, jakým způsobem dochází k preventivnímu působení na středních školách.

V první kapitole nastíníme možné příčiny vzniku rizikového chování, v druhé kapitole charakterizujeme vybraná riziková chování, mezi která řadíme záškoláctví, šikanu, delikvenci a kriminalitu a drogové závislosti. Třetí kapitola pojednává o prevenci a jejich možných způsobech v rámci preventivního působení. Čtvrtou kapitolu představuje empirická část práce v podobě průzkumu, jehož praktickým cílem je analyzování a syntetizování do obecných závěrů znalosti a zkušenosti studentů vybraných středních škol.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘÍČINY VZNIKU RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

K možným příčinám ovlivňující vznik rizikového chování, které se určitou měrou na tomto stavu chování podílejí, řadíme tyto následující příčiny:

- Dědičnost
- Rodina
- Škola
- Vrstevnické skupiny

Člověk je nejen tvorem přírodním, biologickým, ale především společenským. Každý z nás je ve svém vývoji determinován biologicky, zejména dědičností, zráním, ale i sociálně a to učením, výchovou a komunikací v určitém prostředí. Z hlediska tohoto pohledu v souvislosti se vznikem rizikového chování lze také hovořit o vnitřních (dědičnost) a vnějších (sociální prostředí) příčinách vzniku rizikového chování. V této spojitosti organismus a prostředí tvoří nedílnou jednotu.

Příčiny vzniku rizikového chování mohou být tedy dědičné, vývojové, somatogenní, např. poškození mozku, tělesné choroby ovlivňující psychiku a osobnost. Jednou z těchto příčin může být psychomotorická instabilita, která je podmíněna lehkou mozkovou dysfunkcí, geneticky, organicky, nebo neuroticky či deprivací reakcí, nebo může být pouze projevem živého temperamentu.

Z genetického pohledu může jít v tomto kontextu o zcela drobné poškození nervové tkáně, k němuž došlo v období před narozením, při porodu nebo brzy po něm. Toto drobné poškození se často promítá do duševního vývoje a chování dítěte a je pak zdrojem řady výchovných problémů, které mohou vyústit v různá negativní chování, které se odchyľují od požadované normy.

Podle symptomatologie - projevovaných příznaků z pohledu tělesné konstituce lze u dětí identifikovat různé poruchy, které se mohou stát příčinou vzniku negativního chování. Například se může jednat o zvýšenou psychickou tenzi, disociální vývoj osobnosti s disharmonickým vývojem osobnosti, nedostatky poznávacích procesů apod.

Dále to mohou být nebezpečné povolání, ve kterých je jedinec vystaven trvalému kontaktu s výherními automaty, kam patří číšníci, obsluha heren apod.

Další rizikovou skupinou jsou hyperaktivní děti, které se vyznačují schopností strávit mnoho hodin u hracích automatů i proto, že se v rodinném a ve školním prostředí projevují nadměrně živě.

Podle odhadů odborníků je další příčinou vzniku rizikového chování neléčená porucha pozornosti s hyperaktivitou tzv. ADHD, která ve svém důsledku zvyšuje u mládeže riziko užívání drog, spáchání trestných činů, možného alkoholismu a vznik různých druhů látkových a nelátkových závislostí.

Neléčení poruchy pozornosti s hyperaktivitou může vést k pocitu neuspokojení svých potřeb, zklamání a životního neúspěchu. Nesoustředěnost, porucha osobnosti či dispozice k impulzivnímu hyperaktivnímu jednání může představovat pro osobnost mladistvého jedince problém z hlediska jeho snížené přizpůsobivosti, pokud se ocitne v různých zátěžových nebo rizikových situacích.

Rodinné prostředí je prvním a základním životním prostředím člověka, které zároveň odráží problémy doby. Organizace rodinného života je jakýmsi sociologickým modelem dané kultury, ve kterém se odehrávají vztahy mezi manžely, mezi rodiči a dětmi, mezi sourozenci navzájem.

Význam rodiny spočívá především v klíčové roli, kterou hraje v procesu zespolečenštění člověka a socializace jeho osobnosti. Ústřední úloha rodiny je propojena s funkcí předávání návyků, nutných pro orientaci v poznávacích stereotypech důležitých pro zachování hodnot a norem, přičemž veškeré hodnoty, návyky, symboly, stereotypy a normy jsou spojeny se sociální pozicí.

Členové rodiny na děti významně působí svými temperamentovými vlastnostmi a to vznětlivostí - klidem, rychlostí - pomalostí, vyrovnaností a nevyrovnaností, afektivní labilitou. Samozřejmě působí také svým charakterem, mravními zásadami, způsoby jednání, postoji k sobě, k druhým lidem, k druhým věcem.

Nepříznivý vliv působí zejména ze strany rodičů, kteří nejeví dostatek zájmu o to, jaké problémy mládež má zejména v rodinách alkoholiků, trestaných rodičů, neúplných a rozvrácených rodinách. Často se stává, že nezáměr o mládež vyplývá i ze strany rodičů společensky přizpůsobených, ale nadměru pracovně a časově zaneprázdněných.

V mnohých zejména romských rodinách jsou osoby v předškolním věku a školním věku naváděny k páchání trestné činnosti, např. na drobné krádeže v prodejnách, kapesní krádeže, dětskou prostituci s cílem zabezpečit zdroj příjmů rodiny.

Rodinná výchova je tedy základem a má určující význam při formování osobnosti mladého člověka i pro jeho mravní vývoj. Mladý člověk si má z rodinné výchovy především odnášet do života správný vztah a úctu k základním principům a hodnotám

Další příčinou je prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje v čase, kdy je mimo rodinu, školu, pracovní kolektiv, v partě v době osobního volna. Psychické a somatické vlastnosti jednotlivce, které jsou u každého individuální a v mnohých případech za přispění dalších faktorů zvyšují rizikové chování a to fyzická zdatnost, stupeň agresivity, sebevědomí, adaptabilita, morální a volní vlastnosti, konformita vůči negativním jevům, neustabilita, snížení mentální úrovně, psychopatické poruchy osobnosti a chování, v motivačních příčinách, které navazují na představy o životních směrech a cílech, které chce jedinec dosáhnout a ve výběru prostředků, které by měli k dosažení vytýčených cílů dopomoci.

K příčinám charakterizující prostředí v užším slova smyslu a působící na vznik rizikového chování můžeme zařadit i lokální prostředí. Lokální prostředí podle Krause a Poláčkové

(Brno 2001, s. 16) tvoří skupina lidí žijících na ohraničeném teritoriu, uznávající společné tradice, symboly, hodnoty, užívající stejné instituce a služby, žijící v jistém pocitu sounáležitosti a vnitřní bezpečnosti a připravena ke společným činnostem.

Vysoká míra pracovní zátěženosti rodičů s cílem zabezpečit, respektive udržet určitý sociální status má svůj odraz v tom, že mládež z těchto rodin bude nekontrolovaná ve většině svého volného času. Zejména v rámci volného času se mládež dostává do kriminogenního prostředí, ve kterém je vyšší pravděpodobnost, že se stane obětí některého z druhů rizikového chování, které se v tomto prostředí vyskytují.

Nepodnětnost sociálního prostředí v mnohých případech bude působit na psychiku a motivaci mladého člověka, což se projevuje v jeho únikových tendencích od rodiny směrem k partě, respektive skupině. Tyto tendence poté nacházejí svůj odraz v konečném důsledku i ve vzniku rizikového chování, kterými bude mládež v budoucnosti zasažena.

K dalším příčinám řadíme školu, která je neoddelitelnou součástí výchovy mladého člověka. Vytváří jeho základní materiální a cílové hodnoty, které je mají provázet celý život a přímo působí na formování osobnosti. Škola v některých případech může působit jako

katalyzátor kriminogenních faktorů rodiny. Vztah dítěte ke škole je do značné míry ovlivňován osobností učitele a celkovou organizací školní výuky.

Při hodnocení podmíněnosti školního působení na vzniku a rozvoj rizikového chování nelze, při vši složitosti jevu opomíjet i faktory, které jsou subjektivního rázu a to únava, průběh puberty, schopnosti adaptace na školní prostředí, nemoc, neurotické symptomy.

Nemůžeme také opomenout příčinu projevující se ve škodlivém vlivu party a osob s narušeným chováním. Jde zejména o vliv starších osob s narušeným chováním a to jak z řad mládeže, tak i dospělých. V období dospívání, kdy psychika dítěte v porovnání s fyzickou stránkou není dostatečně vyvinuta, je dítě náchylné nekriticky přijímat negativní vzory starších. Značnou roli zde hraje alkohol a užívání drog.

Přirozenou vlastností člověka je potřeba sdružovat se v kolektivu lidí, což je umocněno u mládeže, která se zdržuje v partách či jiných společenstvích. Takovéto sdružování může být společensky nežádoucí, zejména v případech, kdy parta vystupuje protispolečensky, agresivně, prosazuje rasovou nesnášenlivost.

Příčina rizikového chování u mladých lidí v partě spočívá například v tom, že mladý člověk těmito postoji protestuje proti chybám a nedostatkům společnosti. Mladý člověk nemá ještě dostatek životních zkušeností a je velmi citlivý na vliv okolí. Snadno podlehne negativním vlivům osobnosti, včetně negativních protispolečenských vlivů. Svou roli při integraci mladého člověka do party sehrává i přirozená vlastnost mladého člověka vyniknout nad svým okolím, touha být zajímavým, odlišovat se od ostatních, upoutat okolí. Ve svých projevech je mládež podporována anonymitou party, která výrazně ovlivňuje stupeň agresivity v prosazování názoru a jednání. V partě je obvykle potlačen vlastní názor, který je nahrazen autoritativním názorem vůdce party.

2 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ VYSKYTUJÍCÍ SE VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ

Škola je další institucí, která má v systému výchovy své nezastupitelné místo. Jednou z jejích mnoha funkcí je zabezpečení výchovy a vzdělávání svých žáků a studentů. V této souvislosti se ve škole samotné uskutečňuje proces socializace, který se mimo jiné zaměřuje na sebeovládání, kontrolu projevů vlastních emocí, vytváření vztahu ke spolužákům, respektování autority učitele, odpovědnosti za své chování, umění nést důsledky porušení pravidel apod.

V prostředí školy také působí různé socializační činitelé, mezi které patří učitelé, vrstevnické skupiny ve třídě a skupiny ostatních studentů školy, které rozličným způsobem spolupůsobí na formování osobnosti jednotlivce.

Naproti tomu, respektive v kontrastu s tímto, může být škola svým působením také jednou z příčin vzniku rizikového chování, neboť socializační činitelé, jako jsou vrstevnické skupiny ve třídě, party a ostatní studenti školy, mohou negativním způsobem působit na psychiku a vnitřní motivaci mladého člověka, což může vést ve svém důsledku k rozvoji rizikového chování.

Školní prostředí není tedy jenom místem, kde se mládež vzdělává a vychovává, ale je i místem, ve kterém mládež tráví velké množství času, a kde dochází ke vzniku a rozvoji různých forem rizikového chování, mezi které patří agrese, rasismus, xenofobie, šikana, gamblerství, syndrom CAN, kouření, alkoholismus, drogové závislosti, krádeže, ubližování na zdraví apod.

S ohledem na to, že není možné v této práci provést komplexní deskripci všech projevů rizikového chování vyskytujících se ve školním prostředí, zaměřili jsme se pro účely této kapitoly pouze na popis a charakteristiku problémového chování, které představuje záškoláctví, šikana, kriminalita a delikvence a drogové závislosti, a o kterých budeme pojednávat v dalších podkapitolách.

2.1 Záškoláctví

V současném školním prostředí patří mezi nejčastější projevy rizikového chování záškoláctví, které můžeme rozdělit do několika kategorií. Jedná se o tyto:

- 1) Záškoláctví s vědomím rodičů s tím, že rodiče vědí o tom, že jejich dítě do školy nechodí i přesto, že k tomu nemá žádný důvod. Někdy ho v tom dokonce sami podporují, když své dítě nechají doma, například když slaví narozeniny.
- 2) Záškoláctví s obelháním rodičů, kdy dítě přesvědčí rodiče, že mu není dobře, a proto nemůže jít do školy, přičemž se jedná o případy předstírání či simulování různých nemocí a motivů, proč nejít do školy. Jedním z těchto motivů může být zkoušení a obava ze špatné známky.
- 3) Útěky a odchody ze školy bez vědomí rodičů a vyučujících, jako reakce na vzniklý problém, který se může týkat různých situací, např. šikanování, konflikt s vyučujícím, test nebo ústní zkoušení, na které není připraven apod.

Záškoláctví v obecně rovině chápeme, jako záměrné, úmyslné vyhýbání se školní docházce, které spočívá v časté nepřítomnosti dítěte ve škole, a které velmi často vede ke vzniku rizikového chování, respektive může být příčinou různých sociálně negativních jevů, např. krádeže, užívání drog, kouření, gamblerství apod.

Podle autorů Kraus, B., Hroncová, J. a kol. (Hradec Králové, 2007) je záškoláctví jev, když žák úmyslně vynechává školní docházku. Nezáúčastňuje se vyučování bez omluvy a velmi často i bez vědomí případně bez souhlasu rodičů.

Členění záškoláctví podle Bakošové (Bratislava, 2002):

- 1) Záškoláctví u celkově problémových jedinců: vyskytuje se u takových problémových žáků, kteří ve třídě patří často k těm nejslabším. Tito žáci mívají konflikty s ostatními žáky ve třídě, podvádí, lžou, chovají se agresivně a celkově se o školu nezajímají.
- 2) Záškoláctví u jedinců ze sociálně znevýhodněného prostředí: u dětí, kteří žijí v nevyhovujících životních podmínkách, dochází k zanedbávání výchovy a vzdělávání. Rodiče bývají často nezralí, problémoví a nevzdělaní a nedokážou se dostatečně vhodně o svoje děti postarat. Z tohoto důvodu vzniká u dětí emocionální deprivace.
- 3) Záškoláctví jako porušování sociální normy: Zákon o rodině jasně hovoří, že rodiče musí vychovávat dítě k povinnostem navštěvovat školu. Pokud rodiče tuto povinnost nedodrží a doje k záškoláctví, tak dochází k porušení zákona rodiči.
- 4) Záškoláctví jako reaktivní akt: děti se vyhýbají nepříjemné situaci, motivem bývá strach z neúspěchu, ironizování nebo z násilí ze strany spolužáků.
- 5) Záškoláctví jako zábava: Vyskytuje se u žáků, kteří nejsou obvykle problémoví. Motivem bývá zpravidla snaha zažít něco příjemnějšího a lákavějšího.

Mezi příčiny záškoláctví řadíme špatný prospěch ve škole, srovnávání se spolužáky ze strany dítěte nebo rodičů, nepříznivá atmosféra ve třídě, psychické a fyzické ubližování, nuda až odpor ke škole, nezájem rodičů o dítě v podobě nedůslednosti nebo naopak nadměrného očekávání podaných výkonů ve škole, autoritativní výchova, lhaní rodičům a vyhýbání se školním povinnostem, tlak skupiny spolužáků, kteří žáka přemlouvají, aby nechodil do školy a snaha využít volný čas nechozením do školy sledováním televize, hrou na počítači či setkávání se s kamarády venku nebo v restauračních zařízeních.

Podle Klapilové (Olomouc 2000, s. 59) je u záškoláctví většinou příčinou narušení morálního vývoje dítěte, projevující se ve špatném vztahu k práci a povinnostem. Může však jít i o únik před tíživou životní situací, vyplývající z neschopnosti dítěte adaptovat se na nové prostředí, nebo z nemožnosti vyhovět příliš náročným požadavkům rodiny či školy.

Při řešení problematiky záškoláctví se pak nabízí různá doporučení pro rodiče a pedagogy, aby jejich výchovné a vzdělávací působení směřovalo k následujícím strategiím a postupům, jak mladého jedince orientovat k tomu, aby u něho nedošlo k výše popsanému rizikovému chování.

Doporučení pro rodiče:

- 1) Zajímat se o dítě a jeho emoční vývin, být pro něj oporou, zajímat se taktéž o situaci ve školní třídě, sociální atmosféru, o spolužáky dítěte a jeho vztah k nim.
- 2) Být v kontaktu s pedagogem, mít přehled o docházce dítěte (konzultace, pravidelné návštěvy školy).
- 3) Neustálým střídáním škol se problémy nevyřeší, mohou je pouze prohloubit.
- 4) Není vhodné klást na dítě příliš vysoké nároky, které není schopné splnit. Je potřeba odhadnout jeho možnosti a schopnosti a chválit ho i za drobné pokroky.
- 5) Dávat si pozor na manipulaci ze strany dítěte, v tom smyslu, že je rodič ochotný podporovat dítě v jeho snaze vyhnout se škole - psát mu omluvenky „krýt“ ho před pedagogem.
- 6) Je potřeba si uvědomit závažnost situace - nadměrný počet neomluvených hodin může dítěti způsobit ve škole těžkosti, nemluvě o tom, že vyhýbání se škole má obvykle hlubší příčinu a může se u dítěte jednat o závažnější problém, než se navenek jeví.
- 7) V případě potřeby je vhodné kontaktovat odborníka - školní psycholog, výchovný poradce.

Doporučení pro pedagogy:

- 1) Snažit se vytvořit příznivou sociální atmosféru ve třídě, přistupovat k žákům férově – nezvýhodňovat jen některé žáky, učit žáky kooperovat.
- 2) Být s rodiči v kontaktu, informovat je o jejich situaci.
- 3) Komunikovat se žákem, snažit se zjistit příčiny záškoláctví.
- 4) Zúčastňovat se s žáky mimoškolních aktivit.

Důležité je kontrolovat docházku žáků a počet zmeškaných hodin, i když jsou omluvené.

2.2 Šikana

V České republice je šikana mezi dětmi aktuálním problémem jako v jiných zemích. Škola není zdaleka jenom prostorem pro předávání vědomostí, ale je i významná pro sociální komunikaci. Šikanování ve svých nejrůznějších podobách není bohužel na našich školách žádnou výjimečnou záležitostí.

Střední škola poskytuje prostředí, ve kterém mládež prožívá určitou část dne. Škola dává studentům prostor setkávat se a také trávit svůj volný čas. Na druhé straně dává prostor také pro rozvoj rizikového chování v podobě šikanování.

Šikana je komplexní problém pedagogický, psychologický, sociologický a především mravní. Snahou o porozumění tomuto jevu a hledání cest k nápravě staví do ostrého světla závažné nedostatky školského systému v naší zemi.

Pojem šikanování je odvozen z francouzského slova „chicane“ a znamená zlomyslné a zbytečné týrání a obtěžování, sužování, týrání a pronásledování. Šikanování anglicky bullying je zvláštní druhem agresivního jednání.

Šikanování říkáme tomu, když jedno dítě nebo skupina dětí říká jinému ošklivé a nepříjemné věci, bije je, kope, vyhrožuje mu, zamyká je v místnostech apod.

Šikanování je přetrvávající anebo opakované chování jednotlivce anebo skupiny, které je charakteristické nepoměrem sil a mocí a realizované s úmyslem zranit fyzicky, sociálně, psychicky, mentálně anebo vystrašit oběť, přičemž oběť takovéto chování pociťuje jako

nepříjemné, nespravedlivé, neoprávněné a nežádoucí a způsobuje fyzické a psychické újmy Miroslava Adamík Šimegová (Trnava, 2011).

Hlavní rysy chování, které se označuje za šikanování, lze popsat následovně. Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci Kolář (Praha 1997, s. 8).

Hlavními znaky šikanování jsou:

1. Patrný úmysl ublížit jinému, ať už fyzicky nebo psychicky, např. bití, strkání, schovávání věcí a peněz, krádeže věcí.
2. Útočníkem může být jedno dítě nebo skupina dětí.
3. Incidenty jsou opakované.
4. Nepoměr sil mezi útočníkem a obětí, např. fyzická síla, početní převaha aj.

Šikanování má podle **Koláře (Praha, 2001)** několik podob:

1. Šikanování jako nemocné (patologické chování) - jde o úmyslné a většinou opakované jednání, kdy jeden nebo více žáků týrá a zotročuje spolužáka anebo spolužáky, přičemž používá agresivitu a manipulaci.
2. Šikanování jako závislost - jde o skrytí vlastního strachu a zároveň využití strachu druhého. To znamená, že agresor využívá strachu oběti, aby zakryl svůj vlastní strach. Pro agresora přináší strach oběti pocit nadřazenosti a absolutní moci. Strach oběti si dokonce vychutnává a je na něj závislý, a to způsobuje, že nucený ke zdokonalování a stupňování utrpení oběti.
3. Šikanování jako porucha vztahů ve skupině - není záležitostí jenom agresora a oběti. Většinou se odehrává v kontextu vztahů nějaké konkrétní skupiny. Tyto vztahy při šikanování mají svoji vnitřní dynamiku a vývoj, a proto je velmi důležité, abychom porozuměli mechanismům přeměny zdravé skupiny na nemocnou (patologickou), jinak není možné šikanování léčit.

Mezi stádia šikanování řadíme:

1. Zrod ostrakismu - jde o počáteční stádium šikanování. Jedná se o psychické formy násilí.

2. Fyzická agrese a přitvrzování manipulace – pro uspokojení potřeb, u agresora se začíná vyskytovat fyzické násilí.
3. Vytvoření jádra - vytvoření skupiny agresorů. Tento stupeň rozhoduje, zda se v třídě vytvoří pozitivní skupina, která bude rovnocenná skupině agresorů, což může zastavit další šikanování.
4. Normy, přijaté agresory - tento stupeň nastává tehdy, když má skupina agresorů volné pole působnosti a jejich normy a pravidla jsou nepsaným zákonem, agresori ovládají skupinu zevnitř natolik, že i slušní žáci se účastní na týrání spolužáků.
5. Totalita anebo dokonalá šikana - agresori ztratili zábrany a jsou vytvořeny pouze dvě skupiny a to otroci a otrokáři.

Problematikou šikanování se již v minulosti i současnosti zabývala celá řada autorů. Na dané téma bylo zpracováno velké množství různých druhů písemných prací, avšak zcela novým fenoménem v dané oblasti, který nebyl ještě zcela vyčerpávajícím způsobem popsán, a který je v současné době velmi aktuální, je fenomén Kyberšikany.

S rozvojem informačních a komunikačních technologií se stále častěji objevují případy nového fenoménu KYBERŠIKANY, neboť tento pojem nebyl v minulosti ze strany vyučujících, rodičů a dětí používán.

Podle dostupných publikací lze za KYBERŠIKANU považovat:

Záměrné agresivní chování, které je prováděno buď jednotlivcem, nebo skupinou prostřednictvím elektronických médií vůči člověku, jenž se v danou chvíli nemůže vůči útokům bránit, přičemž kyberšikana může být ve svých dopadech stejná závažná, ne-li závažnější než tradiční školní šikana.

Kyberšikana je tedy šikanování jiné osoby (*ubližováním, ztrapňováním, obtěžováním, ohrožováním, zastrásováním apod.*) za využití internetu, mobilních telefonů či jiných informačních a komunikačních technologií.

Základní znaky kyberšikany:

- Děje se prostřednictvím elektronických médií.
- Opakovanost.
- Záměrnost agresivního obsahu.
- Mocenská nerovnováha.
- Oběť vnímá toto jednání jako nepříjemné a zraňující.

Formy kyberšikany:

Formy Kyberšikany se dělí do dvou oblastí. První jsou její jednotlivé *projevy*, tedy konkrétní *způsoby*, jakými k agresivnímu chování dochází (například krádež a zneužití hesla, flaming atd. Druhou oblastí jsou místa na internetu či v mobilním telefonu, kde ke kyberšikaně dochází, což souvisí s *prostředky* použitými k její realizaci.

Projevy kyberšikany:

- Vydávání se za někoho jiného (impersonace) a krádež hesla.
- Vyloučení a ostrakizace.
- Kyberharašení a kyberstalking.
- Pomlouvání.
- Odhalení a podvádění.
- Happy slapping.
- Zasílání zpráv s urážlivým, zastrašujícím nebo výhružným obsahem.
- Pořizování fotografií, videí nebo zvukových záznamů a jejich zveřejňování s cílem poškodit oběť.
- Vytváření stránek, které oběť uráží, pomlouvají nebo ponižují ,bloky a jiné www. stránky.
- Zneužití cizího online profilu či účtu (email, sociální sítě, diskuzního atp.) - zneužití cizího účtu.
- Vydírání pomocí mobilního telefonu nebo internetu.
- Obtěžování a pronásledování voláním, psaním zpráv nebo prozváněním.

Prostředky kyberšikany - mezi media šíření kyberšikany patří:

- Sociální sítě.
- Online interaktivní hry.
- Webové stránky.
- Instant messaging a zprávy (SMS, MMS).
- Blogy.
- Elektronická pošta (e-mail).

- Chatovací místnost.
- Internetové ankety a dotazníky.

Díky povaze kyberprostoru může ke kyberšikaně docházet kdykoli a kdekoli. Stejně tak pachatel může být kdokoliv. Často někdo jiný, než za koho se vydává.

Současný trestní zákoník nezná trestný čin pod názvem Kyberšikana. Na druhé straně, ale Kyberšikana podle různých způsobů provedení, podle kterých ke Kyberšikaně dochází, může naplňovat skutkovou podstatu různých trestných činů.

§ 175 Vydírání

Vynucování určitého jednání pod hrozbou násilí nebo jiné těžké újmy.

§ 352 Násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci

§ 353 Nebezpečné vyhrožování

Závažné vyhrůžky adresované jednotlivci nebo skupině obyvatel.

§ 354 Nebezpečné pronásledování

Opakované vyhrůžky nebo vytrvalé kontaktování, které mohou v oběti vzbudit strach o život nebo zdraví (stalking).

§ 355 Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob

Závažné vyhrůžky adresované jednotlivci nebo skupině obyvatel.

§ 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod

Urážky zaměřené proti skupině osob kvůli jejich nezaměnitelné charakteristice.

V méně závažných případech se může jednat o přešůpek. V závažných případech se jedná o trestný čin.

- **Kyberstalking**

Je zneužívání internetu, mobilních telefonů či jiných informačních a komunikačních technologií ke stalkingu, což je opakované stupňované obtěžování, které může mít různou podobu a intenzitu. Stalker - pronásledovatel svou oběť například bombarduje telefonáty, SMS zprávami, e-maily, popř. - zprávami zasílanými pomocí ICQ, Skypu nebo chatu, posílá

ji dárky, které oběť nechce atd. Nejčastějšími oběťmi stalkingu jsou bývalí partneři – osoby, jež neopětují city stalkera, celebrity, politici apod.

- **Projevy stalkingu**

Opakované a dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť pomocí dopisů, e-mailů, telefonátů, SMS zpráv, zasílání vzkazů na ICQ, v chatu. Demonstrování moci a síly stalkera (vyhrůžky). Ničení majetku oběti (např. oken, auta, domácích zvířat, zasílání počítačových virů apod.). Stalker označuje sám sebe za oběť. Snaha poškodit reputaci oběti (stalker rozšiřuje o oběti nepravdivé informace v jejím okolí).

Dalším projevem kyberšikany je tzv. kybergrooming (kybergrúmin), kterým je označováno jednání osoby, která se snaží zmanipulovat vyhlédnutou oběť a řadou psychologických technik ji donutit k osobní schůzce. Výsledkem schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické mučení apod. Útočník s obětí komunikuje pomocí informačních a komunikačních technologií, využívá zejména veřejný chat, SMSkování, ICQ a Skype.

Útočník, manipulátor- deviant používá postupy, jimiž se snaží získat osobní údaje oběti (jméno, fotografie apod.), aby je mohl následně využít k jejímu vydírání (např. vyhrožuje, že zveřejnění fotografie oběti spolu s urážlivým nebo nepravdivým komentářem o její sexuální orientaci).

Samotnými důsledky kyberšikany a kyberstalkingu jsou situace, kdy se postižená oběť oběsila, dále psychické zhroucení a dlouhodobá léčba, znásilňování a zneužívání chlapců a dívek a sebevraždy.

2.3 Delikvence a kriminalita mládeže

Delikvenci je možné chápat jako širší pojem než kriminalita, neboť představuje chování, které se týká nejen kriminality, ale zahrnuje také činy, které nejsou jinak trestné. Do této kategorie patří přestupky a další nežádoucí a nepřijatelné chování mládeže. V této souvislosti delikventní chování mládeže v sobě zastřešuje všechny typy jednání, jež porušují sociální normy chráněné právními předpisy.

Velmi často bývá delikvence používána v souvislosti s nežádoucím a nepřijatelným chováním dětí a mládeže. V případě mladistvých se také používá pojem juvenilní delikvence Fischer, Škoda (Praha 2009, s. 156).

Naproti tomu kriminalita je souhrn trestných činů, které spáchali úmyslně nebo z nedbalosti trestněprávní zodpovědní jedinci na určitém místě a za určité období.

Pojem kriminalita pochází z latinského „crimen“=provinění, zločin. Řada kriminologů chápe pojem kriminalita ve smyslu trestního práva, tj. s omezením na jednání, jež naplnilo skutkovou podstatu některého trestného činu Zapletal (Praha 1993, s. 87).

Příčiny delikvence a kriminality můžeme rozlišit na vnější a vnitřní. Mezi vnější příčiny patří rodina jako kriminogenní činitel, škola a delikvence, vliv závadových skupin a jiné sociální vlivy. Do vnitřních příčin zařazujeme psychopatie, psychózy a schizofrenie, mentální retardace a lehké mozkové disfunkce.

Další příčinou, která má vliv na kriminální a delikventní chování mládeže je škola, ve které se vyskytují podle autorů Jilčíka, Plškové a Zapletala (IMS Brno 2005, s. 11) následující základní přestupky a škodlivé jevy.

- přestupky proti školnímu řádu (např. neučení se, nevhodné chování ve školních prostorách),
- záškoláctví, narušování vyučování poplašnými zprávami či jinými způsoby namířené proti pedagogům (zesměšňování, msta, fyzické násilí),
- namířené proti spolužákům (zásadní neshody a netypické způsoby jejich řešení, rvačky, šikana),
- podvody školního druhu (lhaní a jiné přestupky za účelem získání výhod),
- porušování školních zákazů (pití alkoholických nápojů, kouření, požívání drog, hraní hazardních her),
- mravnostní a občanské přestupky (mají již charakter trestných činů).

K nejčastějším rizikovým projevům chování delikventní mládeže patří hyperaktivita, citová deprivace, užívání vulgarit, agrese k ostatním, alkohol, drogy, kouření, emoční labilita a záškoláctví. Příčinou těchto rizikových projevů chování je dysfunkční rodina, ve které mládež vyrůstala, a ve které došlo k selhání některých rodinných funkcí, které měla rodina zajišťovat.

Z pohledu delikvence a kriminality je mládež sociální skupinou, která již neplní roli dítěte, ale společnost jí ještě nepřiznává status dospělého. Charakteristickými znaky jsou:

1. Osoby většinou ekonomicky závislé a připravující se na povolání a vlastní sociálně ekonomické postavení.
2. Uznávání jiných hodnot, jiného životního stylu, než jak je uznávají dospělí, což často vede ke konfliktním situacím.

To je dáno schopností mládeže přinášet, prosazovat a přijímat za vlastní vše nové, což se dostává do rozporu se zkušenostmi, hodnotami a normami starší generace, která tyto nové trendy není schopna plně akceptovat.

3. Jejich život je úzce spjat se životem svých vrstevníků, kde hledají a také realizují společné hodnoty a normy, kterými se řídí, a které si vzali za své. Většinou jde o vymanění se z vlivu rodiny, což vede k zapojení se do jiné sociální skupiny a přizpůsobení se její závislosti. Vznikají vrstevnické skupiny a hnutí typu disco - mládež, náboženské hnutí, skinheads, ale i závadové party páchající trestnou činností.

Kriminalita mládeže se projevuje chování mladistvých pachatelů, které se vyznačuje neúměrností, tvrdostí, které se projevuje devastací, ničením věcí a znehodnocením zařízení.

Jednání mladistvých pachatelů je doprovázeno nedostatkem vědomostí a schopností při překonání překážek, často je použito neúměrných prostředků k dosažení cíle. Na páchání trestné činnosti mladistvých značný vliv alkohol, popřípadě jiná návyková látka, která zvyšuje agresivitu, nekoordinovanost pohybů a podporuje nepřiměřené reakce na vnější podněty. Mladí pachatelé jednají více emotivně než rozumově, trestná činnost je páchána ve většině případů živelně pod vlivem momentální situace.

V případě kriminality mládeže se může také jednat o páchání trestných činů, při kterých se mladí pachatelé specializují na kapesní krádeže, dále na krádeže věci z motorových vozidel, bytů, garáží, sklepů a sprejerství.

Nejčastější a nedostupnější trestná činnost je majetková. Ta je totiž pro mládež nejdostupnější a nese nejmenší riziko odhalení. Touto trestnou činností je myšlena trestná činnost pouliční, která je nejběžnější a týká se především ničení majetku. Nejčastějším důvodem páchání trestné činnosti ze strany mládeže je opatřit si peníze pro své záliby, do kterých lze zahrnout alkohol, cigarety a také drogy.

V policejní praxi běžně se používají termíny:

- dítě,
- mládež,
- mladistvý.

Výše uvedené vyjádření mládeže různými pojmy uvádím z pohledu významu věku pro trestní řízení a pro trestní odpovědnost. Jiné pojmy lze uvést také z pohledu kriminologického, jako např:

- **Zletilý, zletilost** - jde o pojmy občanskoprávní, tak i trestně právní. Vyjadřují způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabývat práva a brát na sebe povinnosti. Zletilost nabývá občan ČR dovršením věku 18 let věku.
- **Mladistvý** - je to pojem trestněprávní. S tím je spojen počátek trestněprávní odpovědnosti fyzické osoby za spáchaný trestný čin nebo přestupek. Trestní odpovědnost mladistvého začíná spáchaní trestného činu v den, který následuje pod dni dovršení patnácti let a končí v den dovršení osmnáctého roku života.
- **Osoba mladší než 15 let** - je také pojem trestněprávní. Vyjadřuje časovou dobu před dovršením 15 roku života, ve kterém tato osoba spáchala čin jinak trestný, je za tento čin beztrestná.
- **Osoba blízká věku mladistvého** - je pojem zpravidla kriminologický. Vyjadřuje časové údobí mezi 18. a 19. rokem života, ve kterém lze za určitých podmínek uplatnit trestní řízení jako proti mladistvému.

Kriminalita mládeže je specifická ve způsobech, kterými je z jejich strany páchána. Tyto způsoby provedení lze charakterizovat takto:

- Výběr předmětu útoku je určován, rozdílným hodnotovým systémem mládeže,
- Trestná činnost je obvykle chápána skupinově s nízkou úrovní organizace,
- Chování mladistvých delikventů se vyznačuje neúměrnou brutalitou, projevující se např. zbytečnou devastací okolí a předmětů.
- Alibi si zajišťují u svých kamarádů, nebo v partě.
- Předmětem jejich zájmu jsou obvykle předměty, které momentálně potřebují.

Jejich rozhodování a jednání je emotivní než racionální apod.

2.4 Drogové závislosti

Počet drogově závislých stále roste, stejně jako přibývá počet drogově závislých mezi mládeží. Drogové problémy většinou ve škole nevznikají. Škola je však místem, kde se tento problém může projevit. Špatný prospěch ve škole, záškoláctví, problémy v chování apod. Z důvodu naplnění obsahu této podkapitoly považujeme za důležité hned úvodem vysvětlit základní pojmy - droga, závislost, drogová závislost, abstinenční syndrom.

Droga pochází z arabského „durana“ s původním významem léčivo. Podle stanoviska Světové zdravotnické organizace z roku 1969 je za drogu pokládána jakákoli látka, která je-li vpravena do živého organismu, může pozměnit jednu nebo více jeho funkcí.

Droga je každá látka, ať již přírodní nebo syntetická, která má psychotropní účinky, které nějakým způsobem ovlivňují naše prožívání okolní reality, působí na psychiku a přitom vyvolává závislost Jiří Presl (Praha, 1994).

Závislost autoři Vratislav Pokorný, Jana Telcová a Anton Tomko (Brno, 2003) charakterizují, jako silnou touhu nebo pocit užívat látku, přičemž jde o postižení v sebeovládání při užívání látky a tělesný odvykací stav vyplývající z opakovaného užívání drogy.

Drogová závislost je stav psychické závislosti a někdy také i fyzické závislosti vyplývající z interakce mezi živým organismem a drogou, charakterizovaný změnami chování a jinými reakcemi, které jsou typické nekontrolovatelným nutkáním vpravovat si drogu jakýmkoli způsobem do organismu pro její účinky na psychiku a také proto, aby se zabránilo nepříjemnostem z její absence v organismu. Touha po opětovném užití drogy převládá nad sebeovládáním a racionálními argumenty.

Drogová závislost je onemocnění, při kterém nepřítomnost látky vyvolává v organismu fyzické nebo duševní obtíže. Vzniká po opakovaném nebo chronickém užívání látky, která přináší nadměrné uspokojení. Důvodem užívání látky mohou být stres, osobní problémy, nuda, tlak vrstevníků, nemoc a problémy ve škole. Závislost na drogách je doprovázena i sociální závislostí na skupině lidí, ve které se droga užívá a izolace od jiných, kteří by mohli jedinci pomoci Göhlert (Praha 2001, s. 20).

Podle autorů Vratislav Pokorný, Jana Telcová a Anton Tonko (Brno, 2003) abstinenční syndrom představuje soubor příznaků, které se dostávají po vysazení drogy. U různých drog, popř. u různých lidí bývají zastoupeny různým způsobem.

V případě abstinenčního syndromu hovoříme tedy o příznacích, které se vyskytují v různé intenzitě při závislostech na všech drogách. Jsou symptomy, které se projevují při odnětí drogy. Příznaky mohou být pocení, třes, zvýšená teplota, nechutenství, deprese, epileptický záchvat, sebevražedné jednání. Výraznost abstinenčního syndromu je podmíněna druhem drogy, stupněm intoxikace a také biopsychickými charakteristikami jedince.

Znaky drogové závislosti jsou bažení (craving), snížení sebeovládání, abstinenční syndrom, zvyšování tolerance, zanedbávání seberealizace a pokračování v užívání drogy naproti problémům, které z užívání vyplývají.

Mezi stádia závislosti patří:

1. Počáteční - euforické stádium

- lehké užívání drogy
- eliminace obav, napětí
- opojení

2. Kritické návykové stádium

- zvyšování tolerance, slábnutí působení dávky, potřeba zvyšovat dávky
- poruchy v sebehodnocení, odmítání varovných signálů blízkých osob
- příležitostní komplikace ve škole, v rodině, v partii, ve volnočasové organizaci
- finanční, časovém, motivační změny v režimu dne

3. Vlastní rozhodovací stádium závislosti

- výrazné změny v osobnosti jedince, kriminální činnost a apod.
- viditelné zdravotní problémy, abstinenční syndrom, nespavost, hubnutí
- ztráta kontroly nad užívanými dávkami
- zjevné problémy při výkonu, např. ve škole, na internátu, na brigádě, ve sportu

4. Konečné závěrečné stádium osobního úpadku

- celkový úpadek osobnosti jedince, ztráta životní motivace, společenská izolace
- výrazné zvýšení tolerance vůči droze, několikanásobné zvýšení dávek
- závažné zdravotní problémy, celkový duševní úpadek

- zúžení seberealizačních tendencí zaměřených jenom na vztah k droze

Největší pozornost i obavy vzbuzuje šíření drogových závislostí právě mezi školní mládeží. Drogy však již mezi studenty do středních škol dorazily, mnohdy k překvapení rodičů a pedagogů. Paradoxně nejvíce drogově závislých je mezi gymnazisty, jejichž rodiče mají vysokoškolské vzdělání. V tomto případě je na vině negativní vliv liberálního prostředí, nedostatek času pro děti ze strany rodičů pro jejich profesní vytížení, které kompenzuje vysokým kapesným. Středoškolská mládež obecně preferuje marihuanu a hašiš, dále ředidla, pervitin, halucinogeny.

V případě užívání drog ze strany středoškolské mládeže dochází u této k těmto školním změnám:

- rapidní úpadek ve školních výsledcích,
- ztráta koncentrovanosti, krátkodobá paměť,
- ztráta motivace, nezájem o školní aktivitu,
- častá unavenost,
- spaní ve třídě při hodinách,
- neupravenost, celkový nečistý vzhled,
- pomalé reakce, zapomnětlivost,
- snížená disciplína, problémy v chování,
- ztráty peněz či věcí ve třídě,
- agresivní chování - šikana.

Závažným problémem v souvislosti s drogovou závislostí mládeže se pak jeví drogová kriminalita, která je stále více poznamenána nárůstem nepřímé opatrovací kriminality, kdy závislé osoby si opatřují finance k nákupu drog různou trestnou činností. Pokračuje sociální a zdravotní zubožování závislých osob, včetně mládeže a dětí.

Druhy závislostí:

1. **Biologická** - somatická závislost se definuje jako stav adaptace organismu na drogu doprovázený zvyšující se tolerancí a projevující se při vysazení drogy abstinenčním syndromem.
2. **Psychická závislost** - znamená potřebu užívat opakovaně nebo trvale drogu k vyvolání nepříjemných prožitků a k odstranění prožitků nepříjemných a zatěžujících. Člověk má návyk užívat drogu, protože mu přináší uspokojení

Sociální faktory:

1. městské prostředí, kde je větší pravděpodobnost nabídky drog.
2. Porucha funkce rodiny, kde dítě není citově akceptováno ani vhodně vychovááno, kde chybí disciplína.
3. Rodiče nadměrně užívají léky nebo alkohol a vytvářejí sociální model způsobu řešení potíží.
4. Nižší úroveň vzdělání, které předcházela neúspěšnost ve škole často posilována disfunkční rodinou.
5. Zvýšený vliv party, která má své vlastní odlišné hodnoty a normy.

Psychické rizikové faktory:

1. Emoční prožívání.
2. Rozumové hodnocení.
3. Odchylky v oblasti autoregulace.
4. Rigidní reagování.
5. Věk.

3 PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ U STŘEDOŠKOLSKÉ MLÁDEŽE

Školskou primární prevenci rizikového chování charakterizuje Bartík, P. a kol. (Praha 2010, s. 61) jako soubor přístupů, metod a intervencí, které jsou koncepčně rozvíjeny a garantovány v rámci sektoru školství a jejichž společným jmenovatelem je rezortní legislativní rámcem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

V širší rovině můžeme na školní prevenci pohlížet, jako na komplex preventivních činností a aktivit, kterými se předchází nebo zabraňuje konkrétnímu rizikovému chování za účelem překažení nebo ochránění před tímto chováním ze strany mládeže, a která se odehrává ve školním prostředí.

Dále se prevence rozlišuje na prevenci primární, sekundární a terciární. Primární prevence pracuje tam, kde se ještě rizikové chování neobjevilo, a kde se dělá vše proto, aby nevzniklo. Zaměřuje se na předcházení problémů v chování mládeže. K nejnámějším metodám primární prevence, která je zaměřená na vytváření nejvhodnějších podmínek pro vývoj dětí a mládeže, jako i na zkvalitnění jejich sociálního usměrnění, patří tzv. peer group, večery otázek a odpovědí, zábavné odpoledne a metody známé jako zdravý životní styl.

Primární prevence se člení na prevenci specifickou a nespecifickou. Specifická primární prevence se zaměřuje na určitou cílovou skupinu. Představuje systém aktivit a služeb, které se zaměřují na práci se studenty. Při této činnosti se využívají specifické primární preventivní programy, které se snaží působit selektivně, specificky na určitou formu rizikového chování.

Nespecifická primární prevence zahrnuje aktivity, jejímž obsahem jsou metody a přístupy umožňující rozvoj aktivit. Tyto programy působí obecně, nespecificky. Centrem této prevence je škola, kde se využívá hra, mediálních kampaní, pořádání sportovních a kulturních akcí.

V sekundární prevenci jde o včasnou diagnózu a poskytnutí včasné a účinné pomoci. Při sekundární prevenci, jejímž cílem je zabránit prohlubování už vzniklého rizikového chování se využívají metody a techniky zaměřené na posilování volního chování, zvyšování emoční a stresové odolnosti, jako jsou např. situační či inscenační metody.

V případě terciární prevence jde o organizování následně péče při postižení rizikovým chováním. Je zaměřena na jedince, u kterých se již v různých podobách rizikové chování

projevilo. Představuje snahu o zmírnění následků problémového chování. Dále jde o minimalizaci zdravotních a sociálních následků, zabránění recidivě.

3.1 Prevence rizikového chování mládeže ve školském prostředí

Základním principem strategie prevence rizikového chování v resortu školství, mládeže a tělovýchovy je výchova dětí a mládeže ke zdravému životnímu stylu, k osvojení si pozitivního sociálního chování a rozvoji osobnosti, k odmítání všech forem sebeustrukce a porušování zákona.

Škola svým přístupem, který je propojen s výukou před a po výuce a v jejím průběhu významně přispívá k osvojení si aktivního nebo pasivního přístupu dětí a mládeže k trávení volného času.

Většina škol nabízí možnost aktivního trávení volného času formou nepovinných předmětů, kroužků apod. Část škol dává v době mimo vyučování k volnému využití svá hřiště a tělocvičny. I školní tělesná výchova je důležitým prvkem modelujícím vztah dětí k volnočasové tělesné aktivitě ve sportovních klubech nebo asociacích a k neorganizovanému sportování dětí a mládeže.

Často se však setkávají s nezájmem dětí o tuto nabídku. Mimo mnoha jiných důvodů může být důvodem i to, že děti nejsou svým stylem života v rodinách nebo přístupem k pohybovým a ostatním volnočasovým aktivitám ve školách motivováni k těmto činnostem.

Poté absentují elementární postojové předpoklady k aktivnímu odpočinku, což znamená potřebu pohybu, estetického uspokojení, sociálního kontaktu, seberealizace apod. Tyto základní životní kompetence k aktivnímu odpočinku a zdravému životnímu stylu musí být rozvíjeny v rámci každodenního života školy a být součástí režimu dne školy.

Základními složkami organizačního prostředí školy je respektování požadavku na délku a počet vyučovacích hodin a na délku a způsob využívání volného času během přestávek. Optimální organizační prostředí ve škole je jedním ze základních požadavků školy podporující zdraví a zdravý životní styl a tím i prevenci rizikového chování mládeže ve školním prostředí.

Školní prevence je legislativně zakotvena v zákoně číslo 561/2004 Sb., školský zákon a dále podrobněji upravena vyhláškou číslo 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění vyhlášky číslo 116/2011 Sb.

Mezi další relevantní dokumenty věnované prevenci rizikového chování u dětí a mládeže patří Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních MŠMT, č.j. 37 014/2005 a Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování dětí a mládeže č.j. 21291/2010-28.

Z pohledu hierarchie právních dokumentů zabývající se školní prevencí považujeme za důležité také zmínit školní dokumenty k prevenci, kterými jsou školní preventivní strategie, minimální preventivní program a program proti šikanování, školní řád, krizové plány, vnitřní směrnice.

Z hlediska předcházení a přijímání opatření v případě výskytu rizikového chování u dětí a mládeže je podstatné rovněž poukázat na právní ustanovení vyplývající ze zákona číslo 40/2009 Sb., trestní zákoník a zákona číslo 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí a mládeže, které se zabývají ohlašovacími povinnostmi.

V rámci trestního zákoníku číslo 40/2009 Sb., se jedná o tyto trestné činy.

- § 367 Nepřekažení trestného činu.
- § 368 Neoznámení trestného činu.

V rámci zákona číslo 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, se jedná o níže uvedené, vybrané povinnosti:

V tomto případě jde o preventivní činnosti a oznamovací povinnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k mládeži, které plní prostřednictvím Obecního úřadu, a které jsou zakotveny v § 10 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

3.2 Školní primární prevence u středoškolské mládeže

Primární prevence rizikového chování u mládeže je řízena na středních školách ze strany ředitele školy a ze strany metodika prevence, výchovného poradce a třídních učitelů, kteří společně tvoří preventivní tým.

Samotná primární prevence se uskutečňuje různými přístupy, aktivitami, činnostmi a na

různých úrovních. Za různé přístupy považujeme aktivity specifické a nespecifické prevence, přičemž při úvahách nad dimenzemi prevence máme na mysli podle řady odborných publikací tři úrovně provádění prevence mezi, které řadíme Všeobecnou primární prevenci, Selektivní primární prevenci a Indikovanou prevenci.

Specifická a nespecifická prevence představuje následující činnosti a aktivity:

- **Specifická primární prevence**

Specifická prevence na středních školách představuje systém činností, které jsou zacíleny na studenty, u kterých se snaží předcházet a zabraňovat vzniku rizikového chování. K aktivitám specifické prevence patří preventivní programy, které působí specificky na určitou formu rizikového chování, čímž se odlišují od programů nespecifických.

Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže na období 2005 - 2008 zařazuje mezi formy specifické prevence přednášky, besedy, které jsou zaměřeny zejména na předávání informací, které ovšem nemusí vést ke změně chování. Jejich hlavním nedostatkem je jedno rázovost a velký počet posluchačů.

V podmínkách znojemských středních škol jsou realizovány např. tyto preventivní programy:

1) Peer programy

Jde o programy, ve kterých předem připraveni studenti středních škol zprostředkovávají poznatky o prevenci různých forem rizikového chování, jako jsou např. drogové závislosti. Program je zaměřený na studenty prvních ročníků, přičemž garantem je Pedagogicko-psychologická poradna ve Znojmě. Je rozdělen do tří bloků po dvou hodinách v rozsahu 6 vyučovacích hodin. Následně každá třída absolvuje besedu s kurátory oddělení sociálně-právní ochrany dětí a mládeže.

2) Prevence drogových závislostí

Tento program je rovněž zaměřený na studenty prvních ročníků středních škol a je realizovaný Kontaktním centrem Netopeer. Délku programu tvoří dvě vyučovací hodiny a tento je zacílen na látkové a nelátkové závislosti.

- **Nespecifická primární prevence**

Centrem nespecifické primární prevence je škola. Vyučovací proces ve škole vede k rozvíjení a utváření osobnosti. V tomto procesu se uskutečňuje úsilí každého studenta maximalizovat svůj osobnostní potenciál a pohyb ve směru dokonalejší zkušenosti. Vzdělávací proces ve škole a jeho účinnost je do jisté míry závislá na vztahu mezi žákem a učitelem a jejich vzdělávací institucí, jak uvádí autoři Kraus a Hroncová (Hradec Králové 2007, s. 310-311)

Nespecifická prevence jako souhrn veškerých volnočasových aktivit zahrnuje veškeré aktivity podporující zdravý životní styl a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času, například zájmové, sportovní a volnočasové aktivity a jiné programy, které vedou k dodržování určitých společenských pravidel, zdravého rozvoje osobnosti k odpovědnosti za sebe a své jednání Ciklová (Ostrava 2016, s. 7).

Podle autorky Kateřiny Ciklové (Ostrava, 2016) se typy prevence ve školských zařízeních člení na tyto úrovně:

- **Všeobecná specifická primární prevence**

Je zaměřena na všechny studenty ve školských zařízeních. Jedná se o aktivity, které mají za cíl předcházet či omezovat výskyt jednotlivých projevů chování. Specifická primární prevence je zaměřena na všechny žáky bez znalosti možných projevů rizikového chování ve skupině.

- **Selektivní prevence**

Tato se zaměřuje již na užší výběr dětí a mladistvých, u kterých se předpokládá zvýšený výskyt rizikového chování, či jsou přítomny rizikové faktory pro jeho vznik. V selektivní prevenci se pracuje s menším počtem mladistvých.

- **Indikovaná prevence**

Je zaměřena na jednotlivce či menší skupiny mladistvých, u kterých je již indikováno rizikové chování.

3.3 Proces realizace primární prevence na střední škole

Podle Ciklové (Ostrava 2016, s. 13) proces primární prevence rizikového chování u mládeže na středních školách je řízen ze strany ředitele školy a školského zařízení, který v rámci vlastní kompetence a na bázi metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování vytváří podmínky pro předcházení rozvoje rizikového chování zejména:

- a) zabezpečením poskytováním poradenských služeb ve škole se zaměřením na primární prevenci rizikového chování,
- b) koordinací tvorby, kontrolou realizace a pravidelným vynučováním Preventivního programu a začleněním Školního preventivního programu do osnov a učebních plánů školního vzdělávacího programu školy,
- c) zapracováním do školního řádu a vnitřního řádu řešením aktuálních problémů souvisejících s výskytem rizikového chování ve škole,
- d) jmenováním školního metodika prevence, pedagogického pracovníka, která má pro výkon této činnosti odborné předpoklady, kvalifikaci, případně mu zajistí podmínky ke studiu k nezbytnému výkonu specializovaných činností v oblasti prevence rizikového chování,
- e) pro systematické další vzdělávání školního metodika v oblasti specifické primární prevence a pro činnost školního metodika se žáky,
- f) podporou týmové spolupráce školního metodika prevence, výchovného poradce, třídních učitelů a dalších pedagogických pracovníků školy při přípravě, realizaci a vyhodnocování Preventivního programu,
- g) spolupráce s metodikem v Pedagogicko-psychologické poradně,
- h) monitorování a vyhodnocování realizace Preventivního programu a realizace dalších opatření, ve školním řádu a vnitřním řádu musí být popsána kontrolní a sankční opatření v oblasti rizikového chování ve škole.

Faktickou organizací primární prevence ve škole, zajišťuje školní metodik prevence, který realizuje tyto metodické, koordinační a poradenské činnosti Ciklová (Ostrava 2016, s. 14):

- **Metodické a koordinační činnosti**

- 1) Koordinace tvorby a kontrola realizace preventivního programu školy.

- 2) Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislosti, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, prekriminálního - kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování apod.
- 3) Metodické vedení činností pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování.
- 4) Koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování.
- 5) Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojení multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci cizinců, prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasismu, xenofobie a dalších jevů, které souvisí s otázkou přijímání kulturní a etnické odlišnosti.
- 6) Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence rizikového chování, s metodikem preventivních aktivit v poradně a s odbornými pracovišti.
- 7) Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci pracoviště a následné péče v případě akutního rizikového chování.
- 8) Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence rizikového chování v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- 9) Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

- **Informativní činnosti**

- 1) Zajišťování a předávání odborných informací o problematice rizikového chování, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogických pracovníků školy.
- 2) Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.
- 3) Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence rizikového chování, např. orgány státní správy a samosprávy, střediska výchovné péče,

poradny, zdravotnické zařízení, Policie České republiky, orgány sociální péče, nestátní organizace působící v oblasti prevence, Centra krizové intervence a další.

- **Poradenské činnosti**

1) Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy problémového chování. Poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště ve spolupráci s třídními učiteli.

2) Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje rizikového chování u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj rizikového chování ve škole.

3) Příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

Autorka Ciklová (Ostrava 2016, s. 15-16) do výše uvedeného preventivního týmu na středních školách řadí i třídního učitele, který v korelaci s primární prevencí plní zejména tyto úkoly:

a) spolupracuje se školním metodikem prevence při zachycování varovných signálů, podílí se na realizaci Preventivního programu a na pedagogické diagnostice vztahů ve třídě,

b) motivuje k vytvoření vnitřních pravidel třídy, které jsou v souladu se školním řádem, a dbá na jejich důsledné dodržování, vytváření otevřené bezpečné atmosféry a pozitivního sociálního klimatu ve třídě, podporuje rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi žáky třídy.

c) zprostředkovává komunikaci s ostatními členy pedagogického sboru a je garantem spolupráce školy se zákonnými zástupci nezletilých žáků třídy.

d) získává a udržuje si přehled o osobnostních zvláštностech žáků třídy a o jejich rodinném zázemí.

V neposlední řadě je třeba také zmínit výchovného poradce, který ve škole na základě vyhlášky číslo 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, zajišťuje poradenské služby, které předpokládají vytvoření vnitřního systému komunikace, přičemž mezi úkoly výchovného poradce patří:

- a) metodická a konzultační podpora žákům a jejich rodičům,
- b) spolupráce se specializovanými poradenskými pracovišti ve školství,
- c) spolupráce s pedagogicko-psychologickými poradnami,
- d) spolupráce se speciálně pedagogickými centry,
- e) spolupráce se středisky výchovné péče,
- f) spolupráce s informačně-poradenskými středisky úřadu práce,
- g) zajišťování problematiky kariérového poradenství a procesu integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
- h) spolupráce se školním metodikem prevence na depistáži příznaků rizikového chování ve školním prostředí,
- ch) poskytování služeb orientovaných na zajištění prevence ve školním prostředí.

Výchovný poradce ve spolupráci s týmem poradenských pracovníků školy zpracovává školní program pedagogicko-psychologického poradenství, který sleduje především následující cíle Bártík, P. a kol. (Praha 2010, s. 80-81):

- vytvořit širokou základnu primární prevence školní neúspěšnosti a rizikového chování,
- sledovat účinnost preventivních programů aplikovaných školou a vytvořit metodické zázemí pro jejich vytváření a realizaci,
- zavedení do školství nové koncepce kariérového poradenství,
- vybudovat příznivé sociální klima pro integraci kulturních odlišností a přijímání sociálních odlišností na škole,
- posílit průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s neprospěchem a vytvořit předpoklady pro jejich snižování,
- prohloubit včasnou intervenci při aktuálních problémech u jednotlivých žáků a třídních kolektivů,
- poskytovat metodickou podporu učitelům při aplikaci psychologických a speciálně pedagogických aspektů vzdělávání do školních vzdělávacích programů,
- prohloubit a zlepšit spolupráci a komunikaci mezi školou a rodiči.

V některých případech preventivní a poradenský tým pracovníků školy doplňuje školní psycholog, přičemž v oblasti středního školství plní specifickou roli, která je velmi úzce

propojena s jinými specialisty v rámci pedagogicko-psychologických poraden, pracovníků sociální oblasti, odborných ambulancí apod.

Školní psycholog poskytuje psychologické služby přímo na půdě školy, což mu umožňuje spolupracovat ve spojitosti se školním preventivním týmem a být jeho součástí.

Služby školního psychologa mohou být užitečné při řešení různých forem rizikového chování a následné prevenci. Jedná se o tyto služby:

- v případě výskytu rizikového chování možnost okamžitého zásahu prostřednictvím krizové intervence,
- účast při realizaci preventivních programů,
- účast při realizaci reparačních programů týkající se rizikových skupin a jevů,
- pracuje se studenty jednotlivě nebo se skupinou studentů, tak i s celým třídním kolektivem,
- řešení problémů s učením, s kolektivem spolužáků až po psychodiagnostiku,
- pomoc při výběru profesní orientace, pomoc při řešení osobních, partnerských a rodinných problémů.

Školní psycholog při svém působení na škole využívá diagnostických, tak i intervenčních metod a postupů. Zabývá se a řeší problematiku agrese, poruch pozornosti, učení a chování, konzumaci návykových látek od alkoholu a léků proti úzkosti, přes marihuanu a pervitin. Pracuje s atmosférou vztahů mezi pracovníky školy.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÁ ČÁST

4.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem empirické části bakalářské práce v podobě provedeného výzkumu pomocí kvantitativních metod bylo zjištění převažujícího rizikového chování, které se vyskytuje ve středoškolském prostředí, zmapování příčin, které se podílejí na jejich vzniku a následné zhodnocení úrovně realizované prevence na znojemských středních školách.

Do problematiky prevence rizikového chování u mládeže jsme zařadili problémové okruhy, které vyjadřují níže uvedené otázky, které představují dílčí výzkumné cíle, na základě kterých budou formulovány jednotlivé hypotézy.

4.2 Výzkumné otázky

1. Jaké nejčastější rizikové chování se vyskytuje u mládeže?
2. Jaké příčiny mají vliv na rizikové chování mládeže?
3. Jaké zkušenosti s vyskytujícími se projevy rizikového chování mají studenti podle typů jednotlivých středních škol?
4. Jaké zkušenosti s vyskytujícím se rizikovým chováním mají studenti z hlediska jejich věku?
5. Jaké jsou nejčastější formy prevence v případě existence rizikového chování u mládeže?
6. Mají preventivní metody realizované na středních školách při prevenci verbální nebo pasivní charakter?
7. V jakém stavu je skutečná úroveň realizované prevence na středních školách z pohledu jejich studentů?

4.3 Výzkumné hypotézy

1. H_0 : Mezi studenty Gymnázíí a středních odborných učilišť není rozdíl v míře výskytu rizikového chování
1. H_A : Studenti Středních odborných učilišť vykazují vyšší míru výskytu rizikového chování,

než studenti Gymnázíí

2. H_0 : Z hlediska jednotlivých druhů rizikového chování se na vybraných středních školách v podobě záškoláctví vyskytuje na stejné úrovni, než ostatní druhy rizikového chování.

2. H_A : Z hlediska jednotlivých druhů rizikového chování se na vybraných středních školách v podobě záškoláctví vyskytuje ve větší míře, než ostatní druhy rizikového chování.

3. H_0 : Z pohledu příčin jednotlivých druhů rizikového chování jsou tyto zastoupeny u studentů středních škol na stejné úrovni.

3. H_A : Z pohledu příčin, které vedou k rizikovému chování, jsou tyto zastoupeny u studentů středních škol na rozdílné úrovni.

4.4 Popis výzkumného vzorku

V souladu cíli byly vybrány celkem čtyři střední školy. Tyto školy se nacházejí na území města Znojma, tedy nelze uplatnit zákon teritoriality. Demograficky tyto školy navštěvují žáci z města a okolních obcí, kdy tento poměr nevykazuje významný rozdíl. Vždy dvě školy byly vybrány se studijním programem, který je zakončen státní maturitní zkouškou a dvě střední školy, které zakončují studijní program závěrečnými zkouškami bez maturity.

Do výzkumného vzorku bylo zcela náhodným výběrem zařazeno celkem 100 respondentů. Genderové rozložení byl opět náhodné, kdy se do výzkumu zapojilo 50 žen a 50 mužů. Z každé střední školy bylo vybráno 25 žáků. Tento výběr byl zcela v gesci výchovně vzdělávacích pracovníků jednotlivých škol tak, aby vyplňování dotazníků neovlivnilo chod školy.

Do výzkumu byly zařazeni studenti všech čtyř postupných ročníků.

Vybráno bylo Gymnázium Znojmo, kde plný počet respondentů bude završovat školu státní maturitou, Střední odborné učiliště Dvořákova, kde 25 respondentů zakončí studium závěrečnou zkouškou bez maturity, Střední odborné učiliště Uhelná, kde závěr studia dokončí 9 studentů maturitní zkouškou a 16 studentů ukončí studium závěrečnou zkouškou bez maturity. A nakonec střední škola GPOA se studijním oborem střední pedagogické školy a gymnázia, kde bylo zařazeno 25 studentů, kteří dovrší studium maturitní zkouškou. Ve

výzkumném vzorku je zahrnuto 59% studentů ukončující studium státní maturitou a 41 % pouze závěrečnou zkouškou.

Pro sběr dat byl použit nestandardizovaný dotazník, který obsahoval celkem 16 otázek, které byly rozděleny na úvodní část demografickou a druhou část výzkumnou. Bylo rozdáno celkem 130 ks dotazníků, kdy návratnost byla 100 ks dotazníků. Na vyplnění dotazníku měli respondenti standardně určený čas 45 min, tedy jednu vyučovací hodinu.

4.5 Použité metody výzkumu

Při výzkumu nebyla použita ani sondáž, ani pilotáž. Pro vyhodnocení dotazníků byla použita metoda čárkování. Pro prezentaci dat byly použity tabulky s vysvětlením a pro názornost bylo použito i grafického znázornění ve formě sloupcových grafu. Pro zpracování dat byla použita metoda čárkování, metoda četnosti a pořadí četnosti, výpočet procent, spekulativní analýzy s přihlédnutím na analýzu a syntézu získaných dat. Byly stanoveny výzkumné otázky a stanoveny hypotézy. Pro ověření hypotéz byla použita metoda falsifikace se stanovením nulté hypotézy metodou potvrzení nebo popření.

4.6 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Přehled střední škol podle studijního programu.

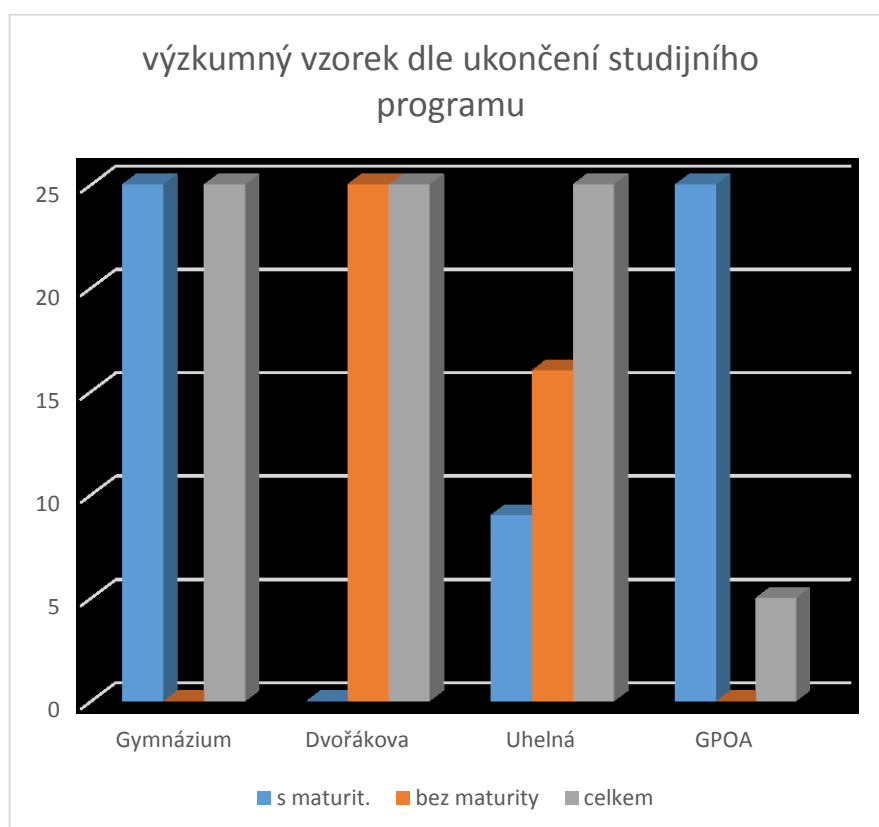
Škola	gymnázium	SOU Dvořákova	SOU Uhelná	GPOA	celkem	%
S maturitou	25	-	9	25	59	59
Bez maturity	-	25	16	-	41	41
Celkem	25	25	25	25	25	100

Tabulka č. 1

V tabulce je zpracována charakteristika škol, které byly zahrnuty do výzkumu. Jedná se čtyři střední školy v regionu okresu Znojmo. V souladu se stanovenými cíli byly vybrány dvě

střední školy se studijním programem, který je zakončen maturitní zkouškou a dvě, které zakončují studijní program závěrečnými zkouškami bez maturity. Vybráno bylo Gymnázium Znojmo, kde plný počet respondentů bude završovat školu státní maturitou, Střední odborné učiliště Dvořákova, kde 25 respondentů zakončí studium závěrečnou zkouškou bez maturity, Střední odborné učiliště Uhelná, kde závěr studia dokončí 9 studentů maturitní zkouškou a 16 studentů ukončí studium závěrečnou zkouškou bez maturity. A nakonec střední škola GPOA se studijním oborem střední pedagogické školy a gymnázia, kde bylo zařazeno 25 studentů, kteří dovrší studium maturitní zkouškou. Ve výzkumném vzorku je zahrnuto 59% studentů ukončujících studium státní maturitou a 41 % pouze závěrečnou zkouškou.

Grafické ztvárnění složení výzkumného vzorku dle způsobu ukončení studijního programu.

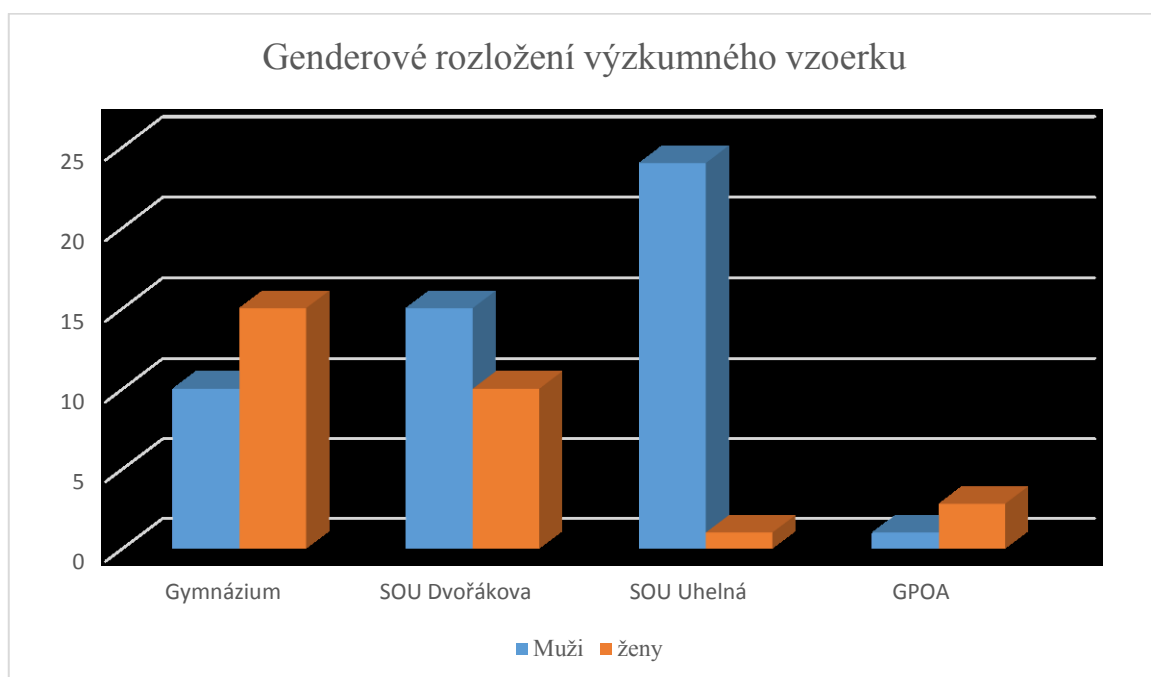
Graf č. 1

Tabulka genderového rozložení výzkumného vzorku

škola	Gymnázium	SOU Dvořákova	SOU Uhelná	GPOA	Celkem	%
Muži	10	15	24	1	50	50
Ženy	15	10	1	24	50	50
Celkem	25	25	25	25	100	100

Tabulka č. 2

Do výzkumného vzorku bylo zahrnuto 50 mužů a 50 žen. Rozložení genderu vzniklo zcela náhodně, neboť zadání dotazníků konkrétním studentům bylo zcela v gesci výchovného poradce nebo pověřeného pedagogického pracovníka té které oslovené střeň školy. Přestože proporcionalně je gender rozložen v poměru 50% na 50%, přesto se dle zaměření konkrétních škol rozložení studentů a studentek liší. Na gymnáziu se se zúčastnilo výzkumu 10 mužů a 15 žen, na SOU Dvořákova 15 mužů a 10 žen, na SOU Uhelná 24 mužů a jen jedna žena, na střední pedagogické škole GPOA 1 muž a 24 žen.

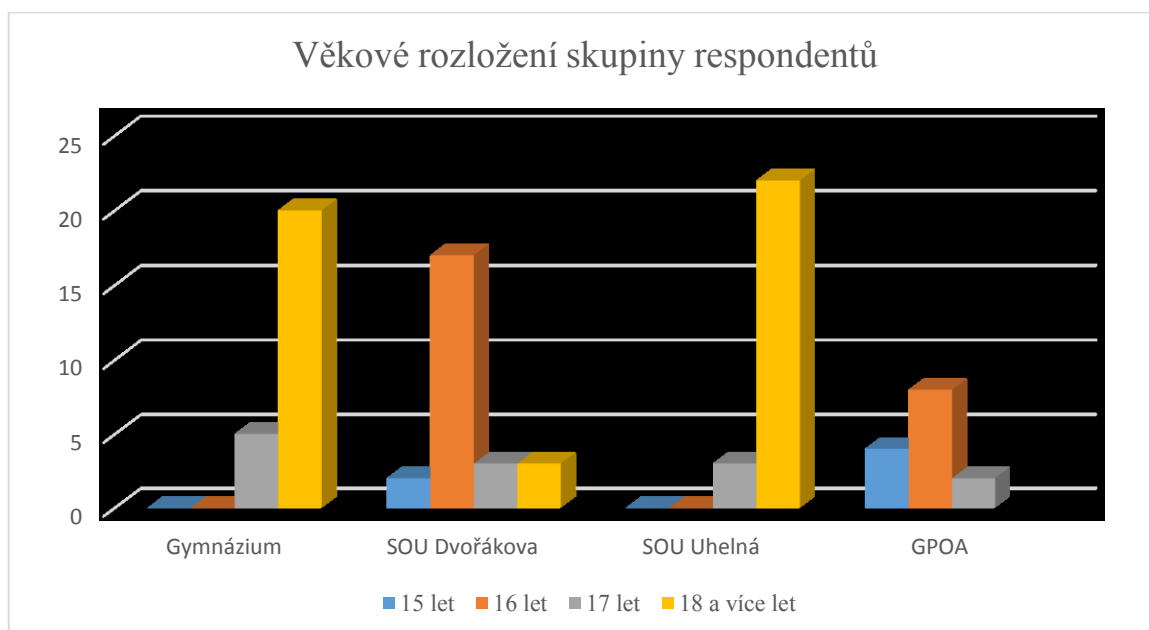
Graf č. 2

Věkové kategorie skupiny respondentů.

Věk	gymnázium	SOU Dvořákova	SOU Uhelná	GPOA	Celkem	%
15 let	-	2	-	4	6	6
16 let	-	17	-	8	25	25
17 let	5	3	3	2	13	13
18 let a více	20	3	22	11	56	56
Celkem	25	25	25	25	100	100

Tabulka č. 3

Tabulka č. 3 nás informuje o věkovém rozložení skupiny respondentů. Nejvíce respondentů je z věkové skupiny 18 a více let, a to celkem 56 % výzkumného vzorku. 25 % respondentů bylo z věkové kategorie 16 letých, 13% 17 letých a pouze 6% 15 letých. Toto rozložení je opět zcela náhodné. Na první pohled věkově nesourodá skupina respondentů však umožňuje exkurz do názorů a jednání celého spektra studentské populace středního školství.

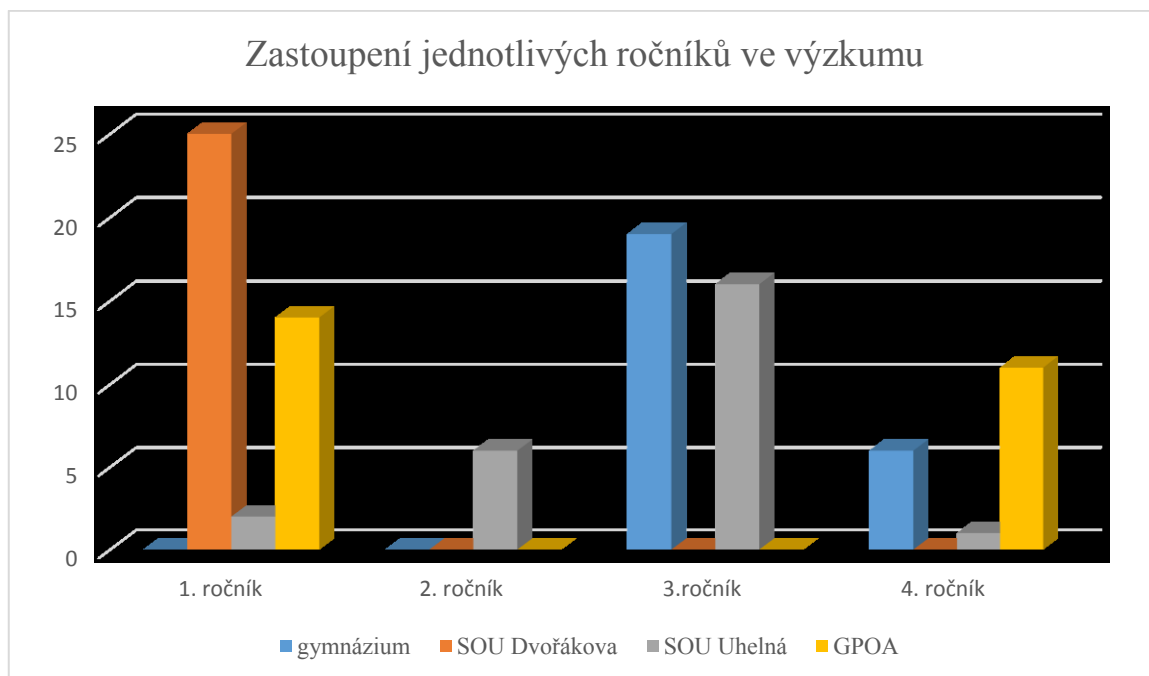
Graf č. 3

Tabulka respondentů podle ročníků zařazených do výzkumu

ročník	gymnázium	SOU Dvořákova	SOU Uhelná	GPOA	celkem	%
1.	0	25	2	14	41	41
2.	0	0	6	0	6	6
3.	19	0	16	0	35	35
4.	6	0	1	11	18	18

Tabulka č. 4

Tabulka č. 4 nás informuje o rozložení respondentů v jednotlivých ročnících vybraných středních škol, kteří se do výzkumu připojili. Nejvíce respondentů se zúčastnilo z prvních ročníků středních škol, celkem 46%, na druhém místě bylo s 35% studentů z třetích ročníků, čtvrté ročníky se zúčastnily 18% a nejméně 6% bylo studentů z druhých ročníků. Nejedná se o normální rozložení, ale rozložení náhodné, které bylo závislé na ochotě studentů se výzkumu zúčastnit.

Graf č.4

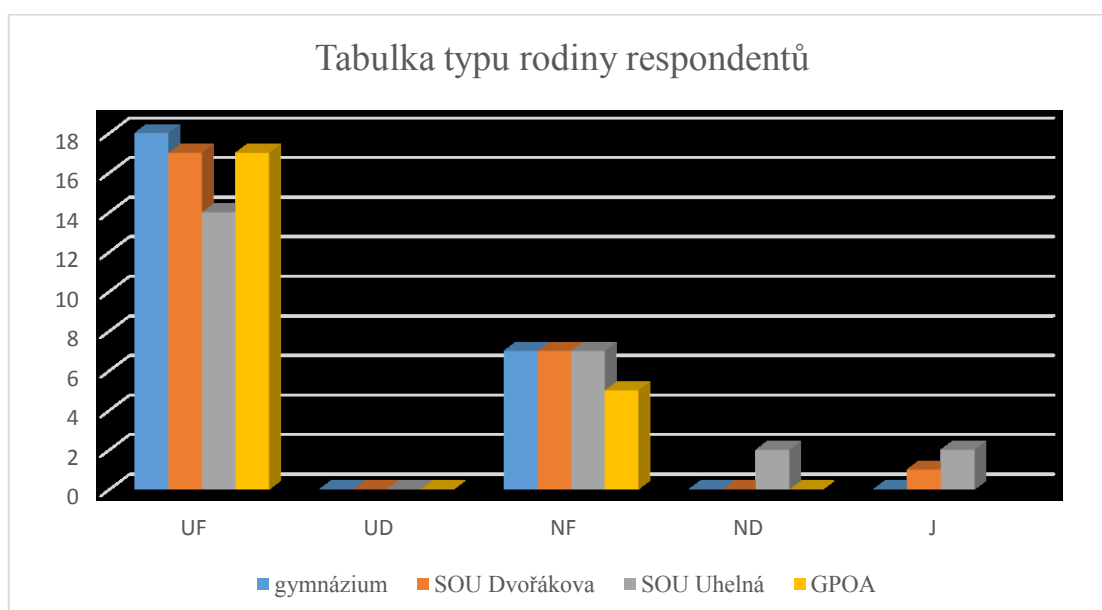
Tabulka typu rodiny, ze které respondenti pochází.

Typ rodiny	gymnázium	SOU Dvořákova	SOU Uhelná	GPOA	Celkem	%
UF	18	17	14	17	66	66
UD	0	0	0	0	0	0
NF	7	7	7	5	26	26
ND	0	0	2	0	2	2
J	0	1	2	3	6	6
Celkem	25	25	25	25	100	100

Tabulka č. 5

UF - úplná funkční rodina; UD - úplná disfunkční rodina; NF - neúplná funkční rodina; ND - neúplná disfunkční rodina; J - jiný typ rodin

Z tabulky č. 5 se dozvídáme, že 66% respondentů pochází z úplné funkční rodiny, což lze hodnotit velmi pozitivně. Typ rodiny úplné disfunkční rodiny nebyl detekován, je spekulativní důvod, proč se k tomuto typu rodiny respondenti nepřihlásili. Dalším nejčastějším typem rodiny je neúplná funkční rodina 26%, kde se vyskytuje pouze jeden z rodičů. Ve 2% se vyskytuje typ rodiny neúplná disfunkční rodina a v 6% je detekován jiný typ rodiny.

Graf č. 5

UF - úplná funkční rodina; UD - úplná disfunkční rodina; NF - neúplná funkční rodina; ND - neúplná disfunkční rodina; J - jiný typ rodin

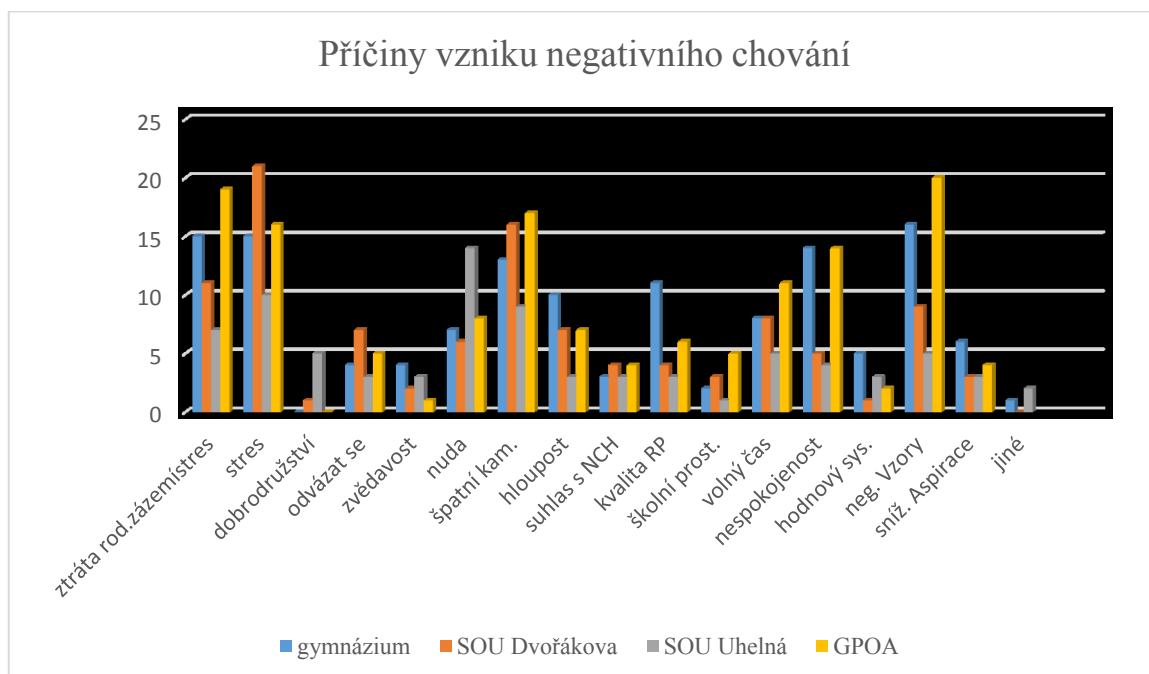
Příčiny vzniku rizikového chování ve školním prostředí dle probandů.

příčiny	gymnázium	SOU Dvořákova	SOU Uhelná	GPOA	celkem	Pořadí četnosti
ztr. rod. zázemí	15	11	7	19	52	3
Stres	15	21	10	16	62	1
dobrodružství	0	1	5	0	6	15
odvázat se	4	7	3	5	19	10
zvědavost	4	2	3	1	10	14
nuda	7	6	14	8	35	6
špatní kamarádi	13	16	9	17	55	2
hloupost	10	7	3	7	27	8
souhlas s neg. chováním	3	4	3	4	14	12
rodinné zázemí	11	4	3	6	24	9
školní prostředí	2	3	1	5	11	13
volný čas	8	8	5	11	32	7
nespokojenost	14	5	4	14	37	5
hodnotový systém	5	1	3	2	11	13
negat. vzory	16	9	5	20	50	4
sníž. aspirace	6	3	3	4	16	11
jiné	1	0	2	1	4	16

Tabulka č. 6

Z tabulky č. 6 se dozvídáme, jaké jsou dle respondentů, nejčastější příčiny vzniku negativního chování u studentů středních škol. Jako nejčastější příčinu vzniku negativního chování studenti označili stres. Na druhém místě se společnost špatných kamarádů, na třetím místě se umístila ztráta rodinného zázemí. Na čtvrtém místě se umístily negativní vzory a ideály

(špatné vzory chování). Na pátém místě četnosti se umístila nespokojenost osobní a životní. Na šestém místě byla příčinou vzniku negativního chování nuda. Na sedmém místě se umístil způsob trávení volného času. Na osmém místě se umístila hloupost. Deváté místo obsadila kvalita rodinného zázemí. Na desátém místě bylo příčinou vzniku negativního chování snaha odvázat se. Jedenácté místo obsadila snížená snaha něčeho dosáhnout. Na dvanáctém místě četnosti se umístil souhlas s problémovým chováním jako s životní strategií. Na třináctém místě se shodně umístilo školní prostředí a hodnoty, které jedinec uznává. Na čtrnáctém místě byla zvědavost, na patnáctém touha po dobrodružství a na posledním, šestnáctém místě s pouhými 4 % zvolili respondenti jiné příčiny vzniku chování, které nebyly blíže specifikovány.

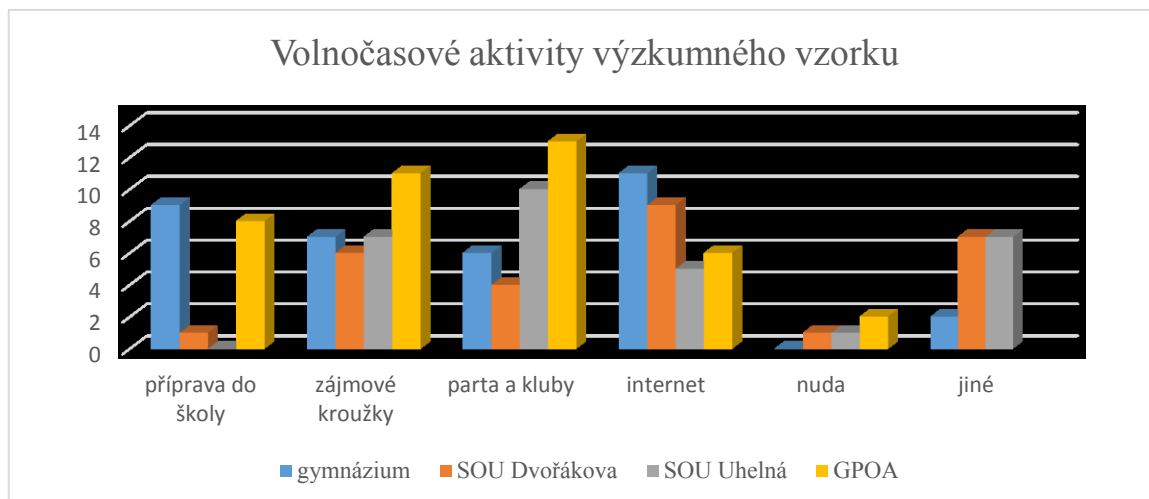
Graf č. 6

Tabulka s výsledky způsobu trávení volného času respondentů.

volnočasové aktivity	gymnázium	SOU Dvořáková	SOU Uhelná	GPOA	celkem	pořadí četnosti
příprava do školy	9	1	0	8	18	3
zájmové kroužky	7	6	7	11	31	2
parta diskotéky	6	4	10	13	33	1
Internet PC hry	11	9	5	6	31	2
bez činnosti nuda	0	1	1	2	4	5
jiné	2	7	7	1	17	4

Tabulka č.7

Tabulka č. 7 obsahuje údaje o způsobu trávení volného času výzkumného vzorku respondentů. Na prvním místě se umístily aktivity trávené s partou kamarádů, návštěvy restaurací, barů, diskoték a klubů. Na druhém místě se umístily zájmové činnosti (kroužky, sport, četba, hudba, kino divadlo), tedy aktivní zábava a na shodné příčce jsou internet, hraní počítačových her. Poměrně na zajímavém třetím místě se umístila příprava do školy. Ale pouhým srovnáním zjišťujeme, že tato aktivita převažuje především u maturitních oborů. Jako jiné aktivity, blíže nespecifikované, se umístily na čtvrtém místě. Bez činnosti a nudou tráví svůj volný čas studenti až na pátém, posledním místě.

Graf č. 7

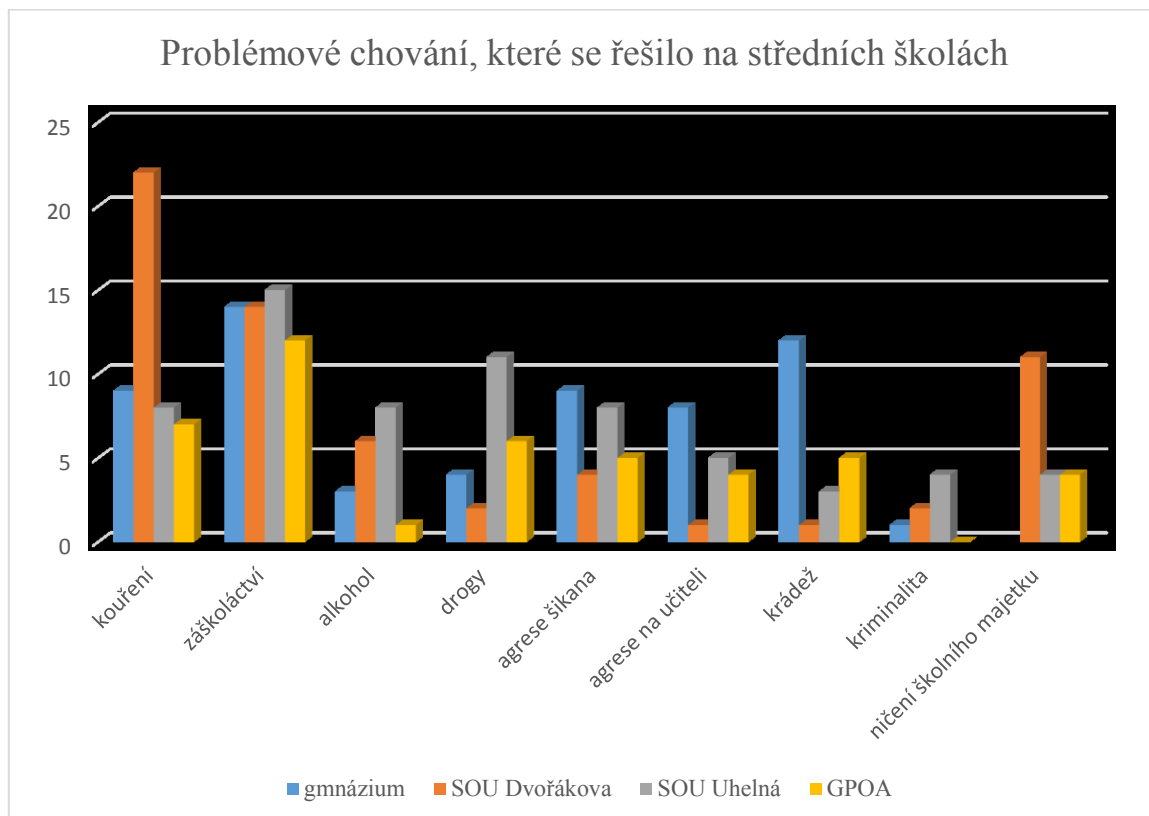
Tabulka rizikového chování, které se řešilo na konkrétní střední škole.

Řešené chování	gymnázium	SOU Dvořákova	SOU Uhelňá	GPOA	četnost	pořadí
kouření	9	22	8	7	46	2
záškoláctví	14	14	15	12	55	1
alkohol	3	6	8	1	18	6
drogy	4	2	11	6	23	4
agrese a šikana	9	4	8	5	26	3
agrese vůči učitelům	8	1	5	4	18	6
krádež	12	1	3	5	21	5
kriminalita	1	2	4	0	7	7
ničení šk. majetku	11	4	4	4	23	4

Tabulka č. 8

Tabulka č. 8 nás informuje o tom, které negativní projevy chování řešily jednotlivé střední školy na Znojemsku, včetně jejich četností. Na prvním místě se na školách řešilo záškoláctví a to v 55 případech. Kouření se umístilo na druhém místě s četností 46 případů. Na třetím

místě se umístilo řešení agrese a šikany s četností 26 případů. Na čtvrtém místě se shodně umístilo řešení ničení školního majetku a konzumace OPL (drog). Páté místo obsadily krádeže, velmi zajímavé je, že největší četnost krádeží se objevila na gymnáziu. Šesté místo obsadilo řešení případů agrese vůči učiteli a na posledním místě se umístila, s četností 7 případů, ostatní běžná kriminalita.

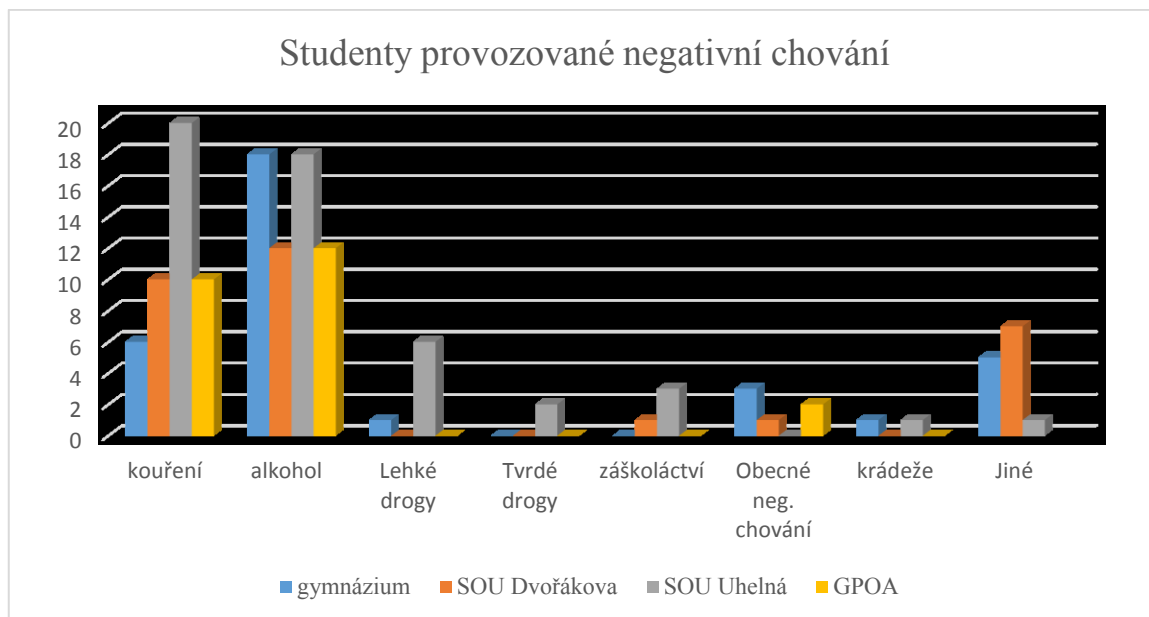
Graf č. 8

Tabulka negativního chování, která respondenti sami provozují.

chování	gymnázium	SOU Dvořákova	SOU Uhelná	GPOA	četnost	pořadí četnosti
Kouření	6	10	20	10	46	2
Alkohol	18	12	18	12	60	1
Lehké drogy	1	0	6	0	7	4
Tvrdé drogy	0	0	2	0	2	7
záškoláctví	0	1	3	0	4	6
Obecné negativní chování	3	1	0	2	6	5
krádeže	1	0	1	0	2	7
Jiné	5	7	1	2	15	3

Tabulka č. 9

Tabulka č. 9 nás informuje o tom, která negativní jednání provozují samotní respondenti. Poměrně šokující je, že na prvním místě četnosti vystupuje konzumace alkoholu, na druhém místě se ztrátou 14 bodů je s četností 46 odpovědí tabakismus. Jiné problémové chování se objevilo na 13 místě. Rozborem volných odpovědí však bylo zjištěno, že respondenti u položky jiné uváděli, že se nedopouštějí žádného z nabídnutého negativního chování. Konzumace lehkých drog – marihuany obsadila čtvrté místo, na pátém místě se vyskytuje obecně chápané jiné negativní chování, které mohou spolužáci považovat jako újmu vůči své osobě. Šesté místo obsadilo záškoláctví a na posledním místě skončily krádeže.

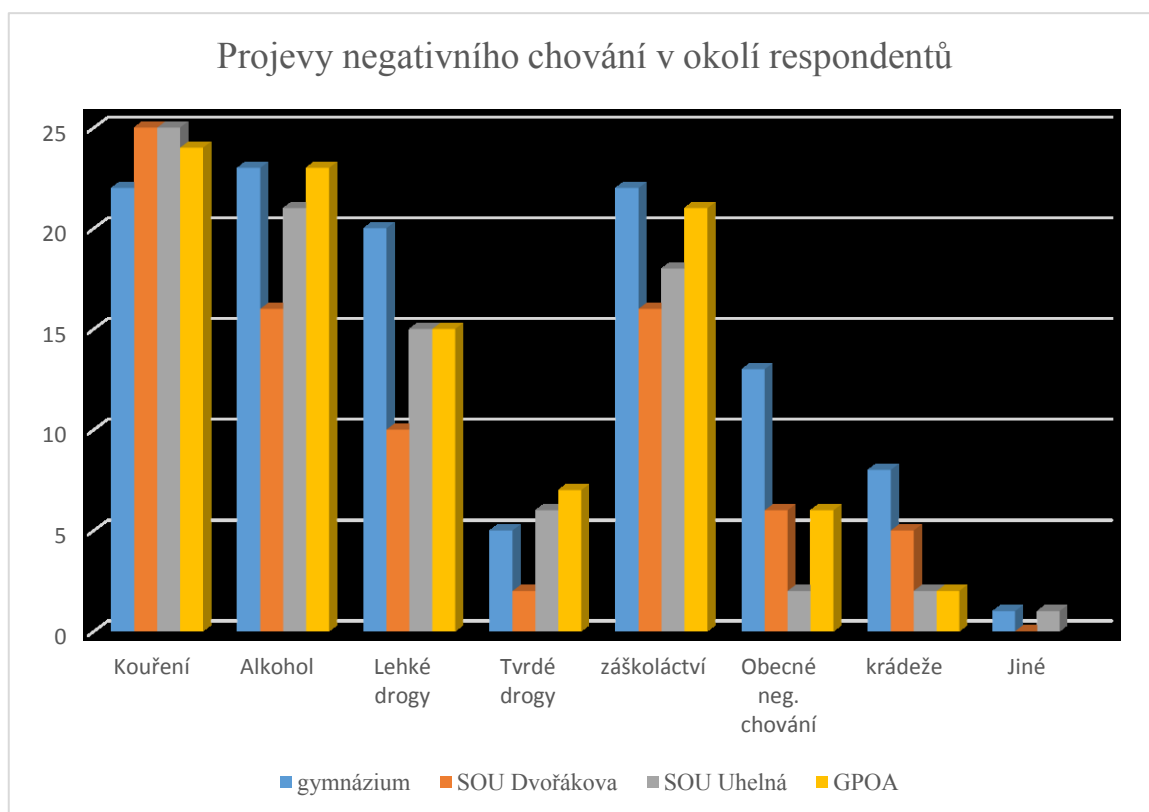
Graf č. 9

Tabulka negativního chování, které se vyskytuje v okolí skupiny respondentů.

chování	gymnázium	SOU Dvořákova	SOU Uhelná	GPOA	četnost	pořadí četnosti
Kouření	22	25	25	24	96	1
Alkohol	23	16	21	23	83	2
Lehké drogy	20	10	15	15	60	4
Tvrdé drogy	5	2	6	7	20	6
záškoláctví	22	16	18	21	75	3
Obecné negativní chování	13	6	2	6	27	5
krádeže	8	5	2	2	17	7
Jiné	1	0	1	0	2	8

Tabulka č. 10

Tabulka č. 10 nás informuje o tom, kterými negativními projevy chování jsou studenti výzkumného vzorku exponováni ve svém okolí. Byly úmyslně vybrány stejné negativní projevy chování, která v předchozí tabulce sami studenti provozují. Četnost projevů ukazuje na kritické vnímání projevů negativního chování, aniž by docházelo k sebeuvědomění. Kouření obsadilo v četnosti první místo, za ním konzumace alkoholu v četnosti 83 případů. Na třetím místě se umístilo záškoláctví, následují lehké drogy, obecné projevy negativního chování vnímané jako vlastní újma spolužáky. S četností 20 případů se na šestém místě umístila konzumace tvrdých drog. Na sedmém místě se umístily krádeže a na posledním místě jiné druhy projevů negativního chování bez specifikace.

Graf č. 10

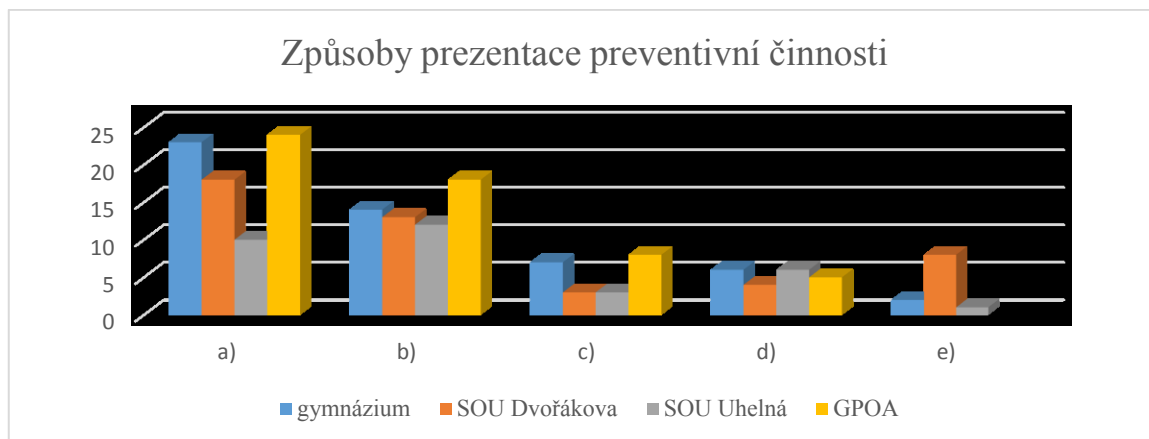
Tabulka forem prováděné prevence negativních projevů chování na vybraných středních školách.

Druhy prevence	gymnázium	SOU Dvořákova	SOU Uhelná	GPOA	četnost	pořadí četnosti
a)	23	18	10	24	75	1
b)	14	13	12	18	57	2
c)	7	3	3	8	21	4
d)	6	4	6	5	21	4
e)	2	8	1	15	26	3

Tabulka č. 11

Legenda: a) přednášky a besedy s odborníky z oblastí krizových, preventivních a poradenských služeb (sociální pracovník, kurátor pro děti a mládež, policie) b) možnost konzultace a poradenství se školním metodikem prevence, výchovným poradcem, školním psychologem c) zavádění oblastí preventivní výchovy do výuky (do etické a právní výuky, výuky ke zdravému životnímu stylu, výtvarná realizace a tvorba posterů d) zřízení nástěnky pro žáky s problematikou rizikového chování spolu se schránkou důvěry e) exkurze (krizová centra, centra sociální prevence, centra pro rodinu a jiné)

Tabulka č. 11 nás informuje o tom, jakými prostředky jsou realizovány na středních školách preventivní programy. Přednášky a besedy s odborníky z oblastí krizových, preventivních a poradenských služeb (sociální pracovník, kurátor pro děti a mládež, policie) jsou výchovnými pracovníky nejvíce preferovány s četností 75. Možnost konzultace a poradenství se školním metodikem prevence, výchovným poradcem, školním psychologem se umístily na druhém místě s četností 57. Exkurze (krizová centra, centra sociální prevence, centra pro rodinu a jiné) se umístila na třetím místě s četností 26. Na čtvrtém místě se shodně umístil o zavádění oblastí preventivní výchovy do výuky (do etické a právní výuky, výuky ke zdravému životnímu stylu, výtvarná realizace a tvorba posterů a zřízení nástěnky pro žáky s problematikou rizikového chování spolu se schránkou důvěry).

Graf č. 11

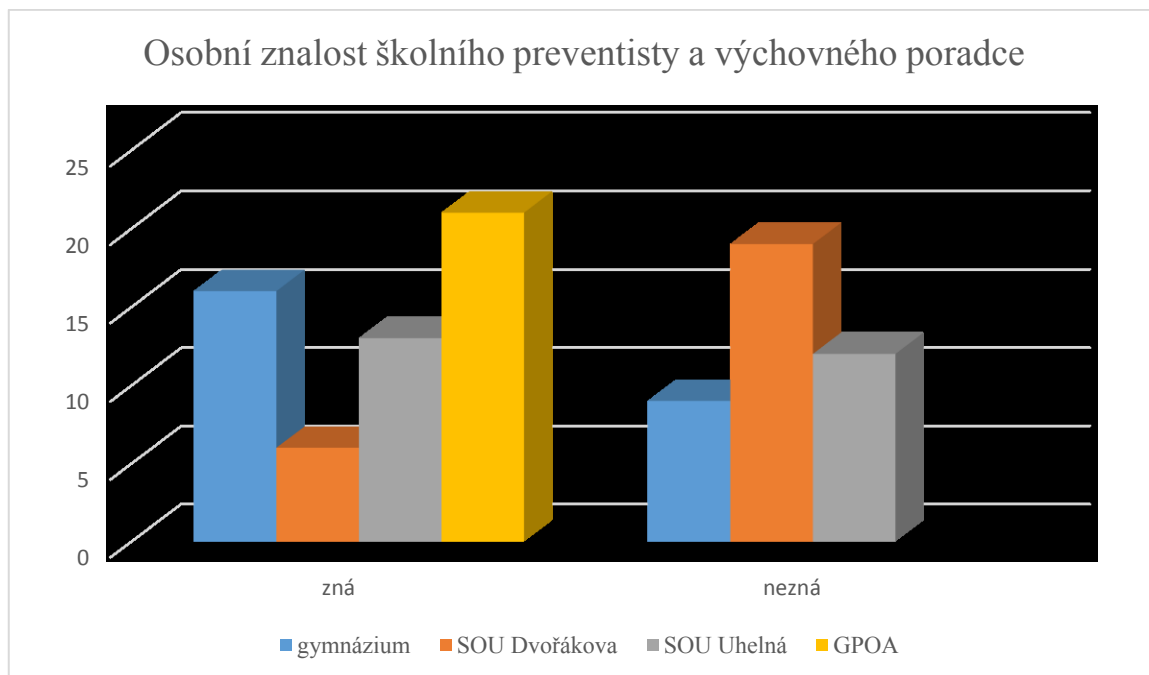
Legenda: a) přednášky a besedy s odborníky z oblastí krizových, preventivních a poradenských služeb (sociální pracovník, kurátor pro děti a mládež, policie) b) možnost konzultace a poradenství se školním metodikem prevence, výchovným poradcem, školním psychologem c) zavádění oblastí preventivní výchovy do výuky (do etické a právní výuky, výuky ke zdravému životnímu stylu, výtvarná realizace a tvorba posterů) d) zřízení nástěnky pro žáky s problematikou rizikového chování spolu se schránkou důvěry e) exkurze (krizová centra, centra sociální prevence, centra pro rodinu a jiné)

Tabulka znalosti školního preventisty a výchovného poradce na škole.

znalost	gymnázium	SOU Dvořákova	SOU Uhelná	GPOA	četnost	pořadí četnosti
ANO	16	6	13	21	56	1
NE	9	19	12	4	44	2

Tabulka č. 12

Tabulka č. 12 nás informuje o znalosti studentů vybraných škol jejich školních preventistů a znalosti výchovných poradců. Trochu tristní se zdá, že 44% žáků, tedy skoro celá polovina respondentů nezná svého školního preventistu, ani svého výchovného poradce. Tato data vedou opět ke spekulativní analýze, kdy buď selhává školní prevence, včetně jejich preventistů nebo studenti těmto programům nevěnují takový zájem.

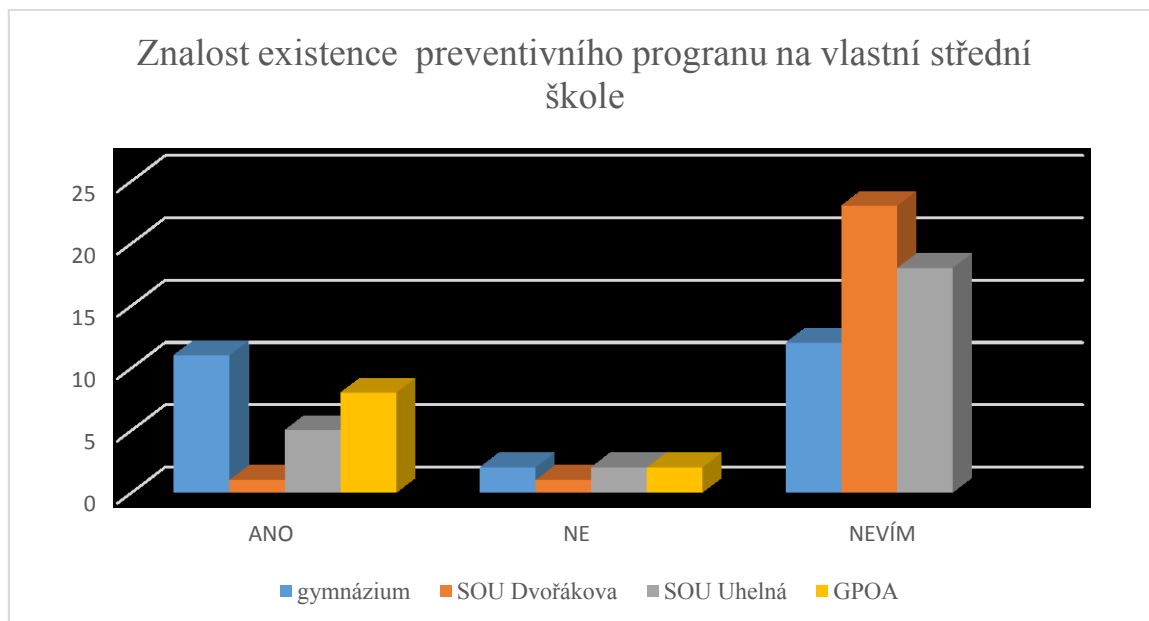
Graf č. 12

Znalost preventivních programů na vlastní škole

znalost	gymnázium	SOU Dvořákova	SOU Uhelná	GPOA	četnost	pořadí četnosti	%
ANO	11	1	5	8	25	2	25
NE	2	1	2	2	7	3	7
NEVÍM	12	23	18	15	68	1	68

Tabulka č. 13

Tabulka č. 13 nás informuje, že 68% respondentů neví o preventivním programu ve své vlastní střední škole. Kategoricky existenci preventivního programu popřelo 7% respondentů a o jeho existenci ví jen jedna čtvrtina dotázaných. Pro srovnání, nejhůře dopadlo SOU Dvořákova, kde 23% respondentů není informováno o existenci probíhajících preventivního programu. Nejlépe si stojí Gymnázium Znojmo, kde 11% respondentů o existenci programu je informováno.

Graf č.13

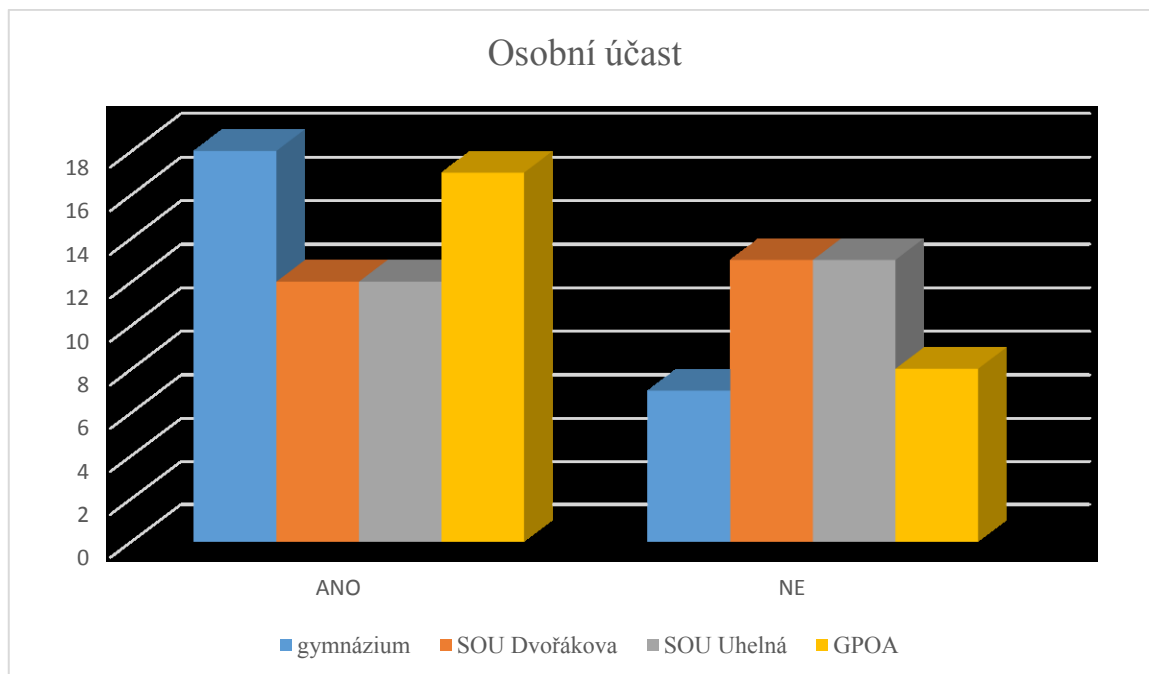
Tabulka osobní účasti na preventivním programu.

účasť	gymnázium	SOU Dvořákova	SOU Uhelná	GPOA	četnosť	Pořadí četnosti
ANO	18	12	12	17	59	1
NE	7	13	13	8	41	2

Tabulka č. 14

Tabulka č. 14 zahrnuje údaje o osobní zkušenosti v rámci nějakého preventivního programu, který respondenti absolvovali nebo aktuálně absolvují na své kmenové střední škole. Již z tabulky je patrné, že větší míra zapojení do preventivních programů je na středních školách s maturitou a to v poměru 35:24 ve prospěch maturitních oborů. S tímto faktem přímo koresponduje předchozí tabulka o informovanosti respondentů na vlastní střední škole. Speklativní analýzou za použití kritického myšlení jsme vyhodnotili pouze dva možné scénáře. Buď skutečně na náhodně zvolených středních školách bez maturitní zkoušky není prevence patologického chování realizovaná v optimální rovině, nebo se jedná o to, že se sníženou nárokovou úrovní na studenty je přímo úměrně snížena i úroveň nároků na školní preventisty a výchovné poradce. Pravděpodobnost toho, že by se na těchto školách

objevovaly projevy negativního chování v menší míře, je vyloučena samotným zjištěním našeho výzkumu.

Graf č. 14

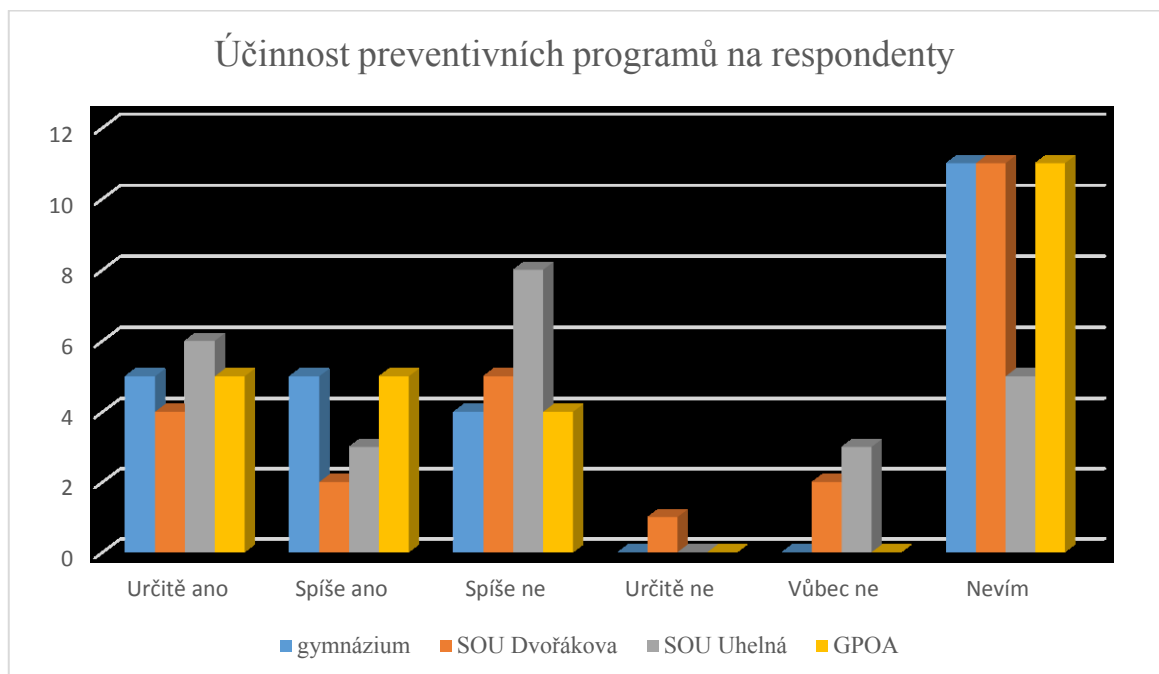
Tabulka účinnosti školního preventivního programu na respondenty.

účinnost	gymnázium	SOU Dvořákova	SOU Uhelná	GPOA	četnost	Pořadí četnosti	%
a)	5	4	6	5	20	3	20
b)	5	2	3	5	15	4	15
c)	4	5	8	4	21	2	21
d)	0	1	0	0	1	6	1
e)	0	2	3	0	5	5	5
f)	11	11	5	11	38	1	38

Tabulka č. 15

Legenda: a) Určitě ano; b) Spíše ano; c) Spíše ne; d) Určitě ne; e) Vůbec ne; d) Nevím

Tabulka č. 15 nás informuje o subjektivně vnímané účinnosti školních preventivních programů. Velmi pozitivně hodnotilo na škále určitě ano dopad a působení preventivního programu 20% studentů, tedy jedna pětina. Zajímavé se zdá, že na všech středních školách je vzácně vyrovnaná názorová rovina. Až na SOU Uhelná, je zcela vyrovnaná názorová hladina i u odpovědi nevím. Ale celkově lze kladně hodnotit, že pozitivní dopad preventivních programů je na 35% respondentů, 27% dotázaných hodnotí programy negativně.

Graf č. 15

5 VYHODNOCENÍ A VÝZKUMU

5.1 Odpovědi na výzkumné otázky

1. Jaké nejčastější rizikové chování se vyskytuje u mládeže?

Odpověď: nejčastějším rizikovým chováním, které se vyskytuje u mládeže ve výzkumném vzorku v pořadí četnosti je: kouření tabákových výrobků, konzumace alkoholu a záškoláctví.

2. Jaké příčiny mají vliv na rizikové chování mládeže?

Odpověď: Jako hlavní příčinu vzniku rizikového chování studenti v pořadí četnosti uvedli stres, na druhém místě se umístila společnost špatných kamarádů a jako třetí zátěžový faktor byla respondenty vyhodnocena ztráta rodinného zázemí.

3. Jaké zkušenosti s vyskytujícími se projevy rizikového chování mají studenti podle typů jednotlivých středních škol?

Odpověď: rizikové chování v oblasti četnosti se u alkoholu vyskytuje rovnoměrně na školách bez ohledu na studijní program, v oblasti konzumace tabákových výrobků jsou na tom hůře studijní obory bez maturity. V oblasti záškoláctví existuje rozdíl mezi střední školou s maturitou a bez maturity, kdy záškoláctví se vyskytuje více na školách bez maturity.

4. Jaké zkušenosti s vyskytujícími se rizikovým chováním mají studenti z hlediska jejich věku?

Odpověď: významné rozdíly nebyly zaznamenány.

5. Jaké jsou nejčastější formy prevence v případě existence rizikového chování u mládeže?

Odpověď: nejčastěji jsou využívány tematické přednášky a možnost konzultace a poradenství se školním metodikem prevence.

6. Mají preventivní metody realizované na středních školách při prevenci verbální nebo pasivní charakter?

Odpověď: převažují verbalizované metody.

7. V jakém stavu je skutečná úroveň realizované prevence na středních školách z pohledu jejich studentů?

Odpověď: v tomto ohledu se výzkumem zjistila závažná fakta o tom, že nejméně jedna třetina studentů nezná svého školního preventistu nebo výchovného poradce.

5.2 Výzkumné hypotézy, vyhodnocení

1. H_O: Mezi studenty Gymnázií a středních odborných učilišť není rozdíl v míře výskytu rizikového chování

1. H_A: Studenti Středních odborných učilišť vykazují vyšší míru výskytu rizikového chování, než studenti Gymnázií

Po vyhodnocení dat v dotazníkovém šetření musíme přijmout nultou hypotézu 1. H_O, kdy se nepodařilo na výzkumném vzorku prokázat významné rozdíly v míře výskytu negativního chování.

2. H_O: Z hlediska jednotlivých druhů rizikového chování se na vybraných středních školách v podobě záškoláctví vyskytuje na stejné úrovni, než ostatní druhy rizikového chování.

2. H_A: Z hlediska jednotlivých druhů rizikového chování se na vybraných středních školách v podobě záškoláctví vyskytuje ve větší míře, než ostatní druhy rizikového chování.

Vyhodnocení dotazníkového šetření jím získaných dat se podařilo prokázat, že záškoláctví je pořadí četnosti na prvním místě v oblasti negativního chování žáků, které škola nejčastěji řeší (množství řešených případů), proto nepřijímáme hypotézu 2. H_O, kterou zamítáme, a jako validní přijímáme hypotézu 2. H_A, tedy že záškoláctví je nejrizikovějším faktorem negativního chování

3. H_O: Z pohledu příčin jednotlivých druhů rizikového chování jsou tyto zastoupeny u studentů středních škol na stejné úrovni.

3. H_A: Z pohledu příčin, které vedou k rizikovému chování, jsou tyto zastoupeny u studentů středních škol na rozdílné úrovni.

Vyhodnocení získaných dat musíme přijmout hypotézu 3.H_A. Přes zvýšené četnosti jednotlivých příčin rizikového chování existují rozdíly v příčinách u jednotlivých středních škol.

5.3 Vyhodnocení splnění cílů práce

Cílem empirické části bakalářské práce v podobě provedeného výzkumu pomocí kvantitativních metod bylo zjištění převažujícího rizikového chování, které se vyskytuje ve středoškolském prostředí, zmapování příčin, které se podílejí na jejich vzniku a následné zhodnocení úrovně realizované prevence na znojemských středních školách.

Vyhodnocením získaných dat bylo zjištěno, že převažujícím rizikovým chováním studentů vybraných středních škol je rizikové chování v oblasti četnosti se u alkoholu vyskytuje rovnoměrně na školách bez ohledu na studijní program, v oblasti konzumace tabákových výrobků jsou na tom hůře studijní obory bez maturity. V oblasti záškoláctví existuje rozdíl mezi střední školou s maturitou a bez maturity, kdy záškoláctví se vyskytuje více na školách bez maturity. Co se týká příčin výskytu rizikového chování žáků vybraných středních škol, jako hlavní příčinou vzniku rizikového chování studentů v pořadí četnosti se projevil stres, na druhém místě se umístila společnost špatných kamarádů a jako třetí zátěžový faktor byla respondenty vyhodnocena ztráta rodinného zázemí.

Bylo zjištěno, že úroveň realizace preventivních programů je odvislá od konkrétní střední školy. Převažují verbalizované metody prevence. Za hlavní nedostatek považujeme nízkou znalost konkrétních preventivistů a výchovných poradců a nízkou účinnost těchto programů.

Výzkumné cíle bakalářské práce byly dosaženy.

ZÁVĚR

Při našem studiu a následném vytváření této bakalářské práce jsme si opět uvědomili obsáhlost dané problematiky, kterou nelze popsat zcela vyčerpávajícím způsobem. Základním východiskem při našich úvahách nad problematikou rizikového chování mládeže, byly naše dlouholeté zkušenosti získané u Policie České republiky, zejména zkušenosti získané při našem působení u Služby kriminální policie a vyšetřování, kde jsme se při služební činnosti nejčastěji setkávali s danou problematikou a to v případech, které spočívaly v předcházení výskytu rizikového chování ze strany mládeže prostřednictvím různé osvětové činnosti v rámci besed na středních školách, dále v provádění různých preventivních aktivit v podobě policejních kontrol v terénu u mládeže ohrožené návykovými látkami nebo v rizikových lokalitách, ve kterých docházelo ve větší míře ke kriminalitě.

Bakalářská práce s názvem „Prevence rizikového chování u středoškolské mládeže na Znojemsku“ se zabývá výskytem rizikového chování u znojemské středoškolské mládeže, příčinami jeho vzniku a způsoby prevence ve formě různých aktivit a činností, ke kterým dochází ve školském prostředí.

Cílem této práce bylo charakterizovat rizikové chování, které se nejčastěji projevuje u středoškolské mládeže, provést deskripci příčin jejich vzniku a zjistit, jaké způsoby preventivní činnosti se na znojemských středních školách uplatňují.

Empirickým výzkumným zaměřením práce bylo zjistit, zda existují mezi studenty středních škol a odbornými učiteli rozdíly v míře výskytu rizikového chování a zda jsou tyto projevy u studentů zastoupeny na stejné úrovni.

V teoretické části jsme se v první kapitole věnovali příčinám rizikového chování, které se podílejí na jeho vzniku. Ve druhé kapitole jsme charakterizovali vybraná riziková chování, která z našeho pohledu nejčastěji existují u středoškolské mládeže, a mezi které patří záškoláctví, kriminalita a delikvence, šikana a drogové závislosti. Třetí kapitola se zabývá prevencí rizikového chování u mládeže, která je realizována ve školním prostředí formou primární prevence prostřednictvím subjektů preventivního působení a pomocí různých preventivních činností a aktivit. Závěrečnou kapitolu představuje výzkumná část práce, která je zaměřena na získání empirických dat a na jejich následnou analýzu, syntézu, interpretaci a vyhodnocení ve vztahu k příčinám, vzniku a následné prevenci rizikového chování u znojemské středoškolské mládeže

Do problematiky prevence rizikového chování byly zařazeny problémové okruhy, které byly formulovány a vyjádřeny výzkumnými otázkami.

První otázka zjišťovala, jaké nejčastější chování se vyskytuje u mládeže. Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že nejčastějším rizikovým chováním vyskytujícím se u mládeže je kouření tabákových výrobků, konzumace alkoholu a záškoláctví.

Druhá otázka zkoumala, jaké příčiny mají vliv na rizikové chování mládeže. Jako hlavní příčina vzniku rizikového chování byl u studentů zaznamenán stres, na druhém místě se umístila společnost špatných kamarádů a jako třetí zátěžový faktor byla vyhodnocena ztráta rodinného zázemí.

Třetí otázka se zabývala zkušenostmi studentů v případě vyskytujících se projevů rizikového chování podle typů jednotlivých středních škol. Rizikové chování v oblasti četnosti se u alkoholu vyskytuje rovnoměrně na školách bez ohledu na studijní program, v oblasti konzumace tabákových výrobků jsou na tom hůře studijní obory bez maturity. V oblasti záškoláctví existuje rozdíl mezi střední školou s maturitou a bez maturity, přičemž záškoláctví se vyskytuje více na školách bez maturity.

Čtvrtá otázka byla zaměřena na zkušenosti studentů s vyskytujícím se rizikovým chováním z hlediska jejich věku s tím, že významné rozdíly nebyly zaznamenány.

Pátá otázka sledovala, jaké jsou nejčastější formy prevence v případě existence rizikového chování u mládeže. Z provedeného šetření bylo zřejmé, že nejčastějšími formami prevence jsou využívány tematické přednášky a možnost konzultace a poradenství se školním metodikem prevence.

Šestá otázka řešila, zda mají preventivní metody realizované na středních školách při prevenci verbální nebo pasivní charakter, kdy bylo zjištěno, že převažují verbalizované metody.

Šestá poslední otázka zjišťovala, v jakém stavu je skutečná úroveň realizované prevence na středních školách z pohledu jejich studentů. V tomto ohledu se výzkumem zjistila závažná fakta o tom, že nejméně jedna třetina studentů nezná svého školního preventistu nebo výchovného poradce.

Závěry získané vypracováním bakalářské práce, zejména její praktická část podává zpětnou vazbu o preventivním působení na znojemských středních školách, dále o získaných zkušenostech mládeže v případě výskytu rizikového chování a příčinách, které se na jejich

vzniku podílejí, přičemž úroveň realizovaných preventivních programů je odvislá od konkrétní střední školy. Převažují verbalizované metody prevence. Za hlavní nedostatek považujeme nízkou znalost konkrétních preventistů a výchovných poradců a nízkou účinnost těchto programů.

Význam a přínos práce spočívá v tom, že můžeme jejím prostřednictvím poskytnout cenné rady a informace pro metodiky prevence, výchovné poradce, aby jejich preventivní a výchovné působení bylo co nejefektivnější a v neposledně řadě i pro ohroženou mládež, aby účinně dokázala předcházet negativním projevům chování a jejím zátěžovým faktorům.

Jsme přesvědčeni, že cíle vytčené v úvodu naší práce společně s výzkumnými cíli byly dosaženy. Na druhé straně je ovšem nepochybné, že v rámci této práce a jejím stanoveném rozsahu nelze danou problematiku popsat komplexním způsobem, a že i nadále zůstanou některé otázky související s danou problematikou nezodpovězeny s tím, že tyto laskavě přenecháváme ke zpracování dalším výzkumníkům.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ADAMÍK ŠIMEGOVÁ, M. *Inštitucionálne a sociálne aspekty šikanovania v školskom prostredí* In: Šikanovanie v prostredí školy. Trnava, 2011.

BAKOŠOVÁ, Z. *Teoretické otázky záškoláctví.* In: Mládež a společnost. Roč. VIII. Č. 4. ISSN 1335 - 111098

BÁRTÍK, P. a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství.* Sdružení SCAN. 1. vyd. TOGGA, Praha 2010. 217 s. ISBN 978-80-87258-47-7

CIKLOVÁ, K. *Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu. Rádce školního metodika prevence.* 2. vyd. Econom Press, Ostrava 2016. 203 s. ISBN 97880-905065-9-6

FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie. Analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů.* 1. vyd. 2009. Grada Publishing. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu.* Brno, Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0

GÖHLERT, CH. *Od návyku k závislosti.* 1. vyd. Praha: Euromedia Group, 2001. 143 s. ISBN 80-7202-950-9

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu.* 2. aktualizované vydání, Grada Publishing, a.s. Praha, 2016, 256 s. ISBN - 978-80-247-5326-3

JILČÍK, T., PLŠKOVÁ, A. a kol. *Úvod do sociální patologie:* Institut mezioborových studií Brno, 2005. 50 s.

KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze Sociální pedagogiky.* PF Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc, 2000. s. 59. ISBN 80-7067-669-8

KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc.* 1. vyd. Praha, Portál: 1997. 127 s. ISBN 80-7178-123-1

KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování.* 2. vyd. Praha. Portál 2005. 255 s. ISBN 80-7367-014-3

KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie.* Pdf Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. 325 s. ISBN-978-80-7041-896-3.

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. a kol. Člověk, prostředí, výchova. 1. vyd. Brno: Paido 2001, 199 s. ISBN 807315-004-2

MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vyd. Praha 2010. 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7

MÜHLPACHR, P. *Sociální patologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 104 s. ISBN 80-210-251

MÜHLPACHR, P. *Kapitoly ze sociální patologie*. Institut mezioborových studií Brno, 2003. 81 s.

NEŠPOR, K. *Vaše děti a návykové látky*. Praha: 1. vyd. Portál. 2001. 157 s. ISBN 80-7178-515-6.

POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A. *Prevence sociálně patologických jevů*. 3. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003. 130 s. ISBN 80-86568-04-0.

ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. *Jak na šikanu*. 1. vyd. Grada Publishing, a.s., 2010. 146 s. ISBN 978-80-547-2991-6

ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie, Díl II., Zvláštní část*. 1. vyd. skripta: Policejní akademie ČR, Praha, 1993. 174 s.

Zákony, vyhlášky a metodické pokyny

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Metodický pokyn č.j. 37014/2005-25, k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT.

Metodické doporučení č.j. 21291/2010-28 k primární prevenci rizikového chování dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Syndrom CAN Child Abuse And Neglect (syndrom týraného a zneužívaného dítěte)

ADHD Attention Deficit Hyperaktivity Disorder (hyperaktivita s poruchou osobnosti)

SPJ Sociálně patologické jevy

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf 1. Výzkumný vzorek dle ukončení studijního programu.....	46
Graf 2. Genderové rozložení výzkumného vzorku.....	47
Graf 3. Věkové rozložení skupiny respondentů.....	48
Graf 4. Zastoupení jednotlivých ročníků ve výzkumu.....	49
Graf 5. Typy rodiny respondentů.....	50
Graf 6. Příčiny vzniku negativního chování.....	52
Graf 7. Volnočasové aktivity výzkumného vzorku.....	54
Graf 8. Problémové chování, které se řešilo na středních školách.....	55
Graf 9. Studenty provozované negativní chování.....	57
Graf 10. Projevy negativního chování.....	58
Graf 11. Způsoby prezentace preventivní činnosti.....	60
Graf 12. Osobní znalost školního preventisty a výchovného poradce.....	61
Graf 13. Znalost existence preventivního programu na vlastní střední škole.....	62
Graf 14. Osobní účast.....	63
Graf 15. Účinnost preventivních programů na respondenty.....	64

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Přehled střední škol podle studijního programu.....	45
Tab. 2. Genderové rozložení výzkumného vzorku.....	47
Tab. 3. Věkové kategorie skupiny respondentů.....	48
Tab. 4. Respondenti podle ročníků zařazených do výzkumu.....	49
Tab. 5. Typ rodiny, ze které respondenti pochází.....	50
Tab. 6. Příčiny vzniku rizikového chování ve školním prostředí dle probandů.....	51
Tab. 7. Výsledky způsobu trávení volného času respondentů	53
Tab. 8. Rizikové chování, které se řešilo na konkrétní střední škole	54
Tab. 9. Negativní chování, která respondenti sami provozují.....	56
Tab. 10. Negativní chování, které se vyskytuje v okolí skupiny respondentů.....	57
Tab. 11. Formy prováděné prevence negativních projevů chování na vybraných středních školách.....	59
Tab. 12. Znalost školního preventisty a výchovného poradce na škole.....	60
Tab. 13. Znalost preventivních programů na vlastní škole.....	61
Tab. 14. Osobní účast na preventivním programu.....	64
Tab. 15. Účinnost školního preventivního programu na respondenty.....	63

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P 1: DOTAZNÍK

PŘÍLOHA P 2: POVOLENÍ K DATAZNÍKOVÉMU ŠETŘENÍ GPOA ZNOJMO

PŘÍLOHA P 3: POVOLENÍ K DOTAZNÍKOVÉMU ŠETŘENÍ GYMNÁZIUM DR.
KARLA POLESNÉHO ZNOJMO

PŘÍLOHA P 4: POVOLENÍ K DOTAZNÍKOVÉMU ŠETŘENÍ STŘEDNÍ ŠKOLA
TECHNICKÁ ZNOJMO

PŘÍLOHA P 5: POVOLENÍ K DOTAZNÍKOVÉMU ŠETŘENÍ SOŠ ZNOJMO
DVOŘÁKOVA P.O.

PŘÍLOHA P I:

DOTAZNÍK PRO STUDENTY STŘEDNÍCH ŠKOL

Dobrý den,

Věnujte prosím několik minut svého času k vyplnění tohoto dotazníku. Tento dotazník bude využit jako zdroj informací pro výzkumnou část mé bakalářské práce. Dotazník je zcela anonymní, zjištěná data slouží pouze a jenom k účelu této bakalářské práce. Prosím Vás odpovídejte na všechny pravdivě

1. Jakou střední školu navštěvujete?
(zakroužkujte, kterou střední školu navštěvujete)

- a) Střední odborné učiliště
- b) Střední škola s maturitou

2. Vaše pohlaví?

- a) muž
- b) žena

3. Jaký je Váš věk?

- a) 15
- b) 16
- c) 17
- d) 18 a více

4. Jaký ročník studujete?

- a) 1. ročník
- b) 2. ročník
- c) 3. ročník
- d) 4. ročník

5. V jaké žijete rodině?

- a) úplné funkční (oba rodiče, kteří se o děti starají)
- b) úplné dysfunkční (oba rodiče, kteří se o děti nestarají)
- c) neúplné funkční (jeden rodič, který se o děti stará)
- d) neúplné dysfunkční (jeden rodič, který se o děti nestará)
- e) jiné

6. Jaké jsou podle Vás příčiny vzniku rizikového (problémového) chování ve školním prostředí? (můžete vybrat i více možností)

- a) ztráta zázemí v rodině
- b) stres
- c) touha po dobrodružství
- d) snaha alespoň chvíli zapomenout a pořádně se „odvázat“
- e) zvědavost
- f) nuda
- g) špatní kamarádi
- h) hloupost
- ch) souhlas s problémovým chováním
- i) kvalita rodinného zázemí (kvalita rodiny)
- j) školní prostředí
- k) způsob trávení volného času
- l) osobní, životní nespokojenost
- m) hodnoty, které jedinec uznává
- n) negativní vzory a ideály (špatné vzory chování)
- o) snížená snaha něčeho dosáhnout
- p) jiné, uveďte které.....

7. Jaké aktivitě se ve svém volném čase nejčastěji věnujete? (můžete vybrat více možností)

- a) převažuje příprava do školy
- b) zájmové činnosti (kroužky, sport, četba, hudba, kino, divadlo ...)
- c) různým aktivitám v partě, návštěvy restaurací, barů, diskoték, klubů.....
- d) surfování na Internetu, sociálním sítím, PC hrám, televize, apod.
- e) žádné, nedělám nic, nudím se
- f) jiné, doplňte.....

8. Která riziková chování se ve Vaší škole (se spolužáky) řešila, pokud víte?
(můžete vybrat více možností.)

- a) Kouření
- b) Záškoláctví
- c) Konzumace alkoholu
- d) Experimentování s drogami
- e) Agresivita a šikanování mezi žáky
- f) Agrese vůči učitelům
- g) Krádeže
- h) Kriminalita
- ch) Ničení zařízení a majetku školy

9. Vykonáváte vy některou z níže uvedených aktivit? (můžete vybrat i více možností)

- a) kouření tabákových výrobků
- b) konzumace alkoholických nápojů
- c) užívání lehkých drog (marihuana, taneční drogy apod.)
- d) užívání jiných návykových látek, včetně tzv. tvrdých drog
- e) časté problémy ve školní docházce
- f) použití ve školním prostředí jakékoli formy chování, kterou druhý může pociťovat za neoprávněné, nespravedlivé, nežádoucí nebo nechtěné jednání vůči jeho osobě.
- g) páchaní krádeží, poškození cizí věci, ničení majetku a zařízení školy
- h) jiné, uveďte
jaké:.....

10. Znáte někoho ze svého školního prostředí, kdo vykonává některou z níže uvedených aktivit? (můžete vybrat i více možností)

- a) kouření tabákových výrobků
- b) konzumace alkoholických nápojů
- c) užívání lehkých drog (marihuana, taneční drogy apod.)
- d) užívání jiných návykových látek, včetně tzv. tvrdých drog
- e) chození za školu
- f) použití ve školním prostředí jakékoli formy chování, kterou druhý může pociťovat za neoprávněné, nespravedlivé, nežádoucí nebo nechtěné jednání vůči jeho osobě.
- g) krádeže, poškození cizí věci, ničení majetku a zařízení školy
- h) jiné, uveďte
jaké:.....

11. Uveďte, jakou formou se provádí prevence rizikového chování ve Vaší škole.

(Zakroužkujte, prosím, všechny možné varianty).

- a) přednášky a besedy s odborníky z oblastí krizových, preventivních a poradenských služeb (sociální pracovník, kurátor pro děti a mládež, policie,...)
- b) možnost konzultace a poradenství se školním metodikem prevence, výchovným poradcem, školním psychologem
- c) zavádění oblastí preventivní výchovy do výuky (do etické a právní výuky, výuky ke zdravému životnímu stylu, výtvarná realizace a tvorba posterů,...)
- d) zřízení nástěnky pro žáky s problematikou rizikového chování spolu se schránkou důvěry
- e) exkurze (krizová centra, centra sociální prevence, centra pro rodinu a jiné)

12. Znáte školního preventistu a výchovného poradce?

Ano ne

13. Je u vás na škole prováděn nějaký preventivní program?

Ano ne nevím

14. Jakou formou je u vás ve škole plněn preventivní program? (můžete vybrat více možností)

- a) přednášky
- b) exkurse
- c) letáky
- d) časopisy
- e) individuální pohovory s preventistou
- f) preventivní program není realizován

15. Zúčastnil nebo zúčastnila jste se nějakého preventivního programu?

Ano ne

16. Odradil Vás preventivní program od závadového chování?

- a) Určitě ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne
- e) Vůbec ne
- f) Nevím

PŘÍLOHA P 2:

Gymnázium, Střední pedagogická škola, obchodní akademie
A Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Znojmo
příspěvková organizace
Pontassievská 3
669 02 Znojmo

Kopeček Pavel
Mlýnská 623/12
671 72 Miroslav
Tel.:737850789
Email: pajakopecek@seznam.cz

Vážený pane řediteli,

Žádám Vás o povolení k provedení dotazníkového šetření u studentů na vaší škole.

Jsem studentem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně – fakulta humanitních studií. Vypracovávám bakalářskou práci na téma „Prevence rizikové chování středoškolské mládeže“. Ve své práci budu porovnávat studenty středních škol bez maturity a s maturitou ve městě Znojmě. Dotazník je anonymní a bude sloužit pouze ke statistickému zpracování v mé bakalářské práci. Dotazník přikládám k této žádosti.

Pokud bude z Vaší strany zájem, mohu Vám po vyhodnocení dotazníků poskytnout zjištěné údaje.

Děkuji Vám za spolupráci.

Pavel Kopeček

Ve Znojmě dne 20.3.2018.....

Mgr. Pavla Bati z. n. škola
.....
Gymnázium, Střední pedagogická škola,
Obchodní akademie a Jazyková škola
s právem státní jazykové zkoušky Znojmo,
příspěvková organizace
Pontassievská 350/3, 669 02 Znojmo
IČ: 494 38 816 -4-

PŘÍLOHA P 3:

Gymnázium Dr. Karla Polesného Znojmo
příspěvková organizace
nám. Komenského 945/4
669 02 Znojmo

Kopeček Pavel
Mlýnská 623/12
671 72 Míroslav
Tel.:737850789
Email: pajakopecek@seznam.cz

Vážený pane řediteli,

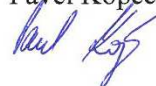
Žádám Vás o povolení k provedení dotazníkového šetření u studentů na vaší škole.

Jsem studentem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně – fakulta humanitních studií. Vypracovávám bakalářskou práci na téma „Prevence rizikové chování středoškolské mládeže“. Ve své práci budu porovnávat studenty středních škol bez maturity a s maturitou ve městě Znojmě. Dotazník je anonymní a bude sloužit pouze ke statistickému zpracování v mé bakalářské práci. Dotazník přikládám k této žádosti.

Pokud bude z Vaší strany zájem, mohu Vám po vyhodnocení dotazníků poskytnout zjištěné údaje.

Děkuji Vám za spolupráci.

Pavel Kopeček

Ve Znojmě dne 20. 3. 2018

Gymnázium Dr. Karla Polesného
Znojmo, příspěvková organizace
náměstí Komenského 945/4
669 75 Znojmo

PŘÍLOHA P 4:

Střední škola technická Znojmo

Uhelná 6

669 02 Znojmo

Kopeček Pavel

Mlýnská 623/12

671 72 Miroslav

Tel.: 737850789

Email: pajakopecek@seznam.cz

Vážený pane řediteli,

Žádám Vás o povolení k provedení dotazníkového šetření u studentů na vaší škole.

Jsem studentem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně – fakulta humanitních studií. Vypracovávám bakalářskou práci na téma „Prevence rizikové chování středoškolské mládeže“. Ve své práci budu porovnávat studenty středních škol bez maturity a s maturitou ve městě Znojmě. Dotazník je anonymní a bude sloužit pouze ke statistickému zpracování v mé bakalářské práci. Dotazník přikládám k této žádosti.

Pokud bude z Vaší strany zájem, mohu Vám po vyhodnocení dotazníků poskytnout zjištěné údaje.

Děkuji Vám za spolupráci.

Pavel Kopeček

STŘEDNÍ ŠKOLA TECHNICKÁ
ZNOJMO
příspěvková organizace
Uhelná 3264/6, 669 02 Znojmo
IČ: 005 30 506

20. 03. 2019

Ve Znojmě dne

PŘÍLOHA P 5:

Střední škola technická Znojmo

Uhelná 6

669 02 Znojmo

Kopeček Pavel

Mlýnská 623/12

671 72 Miroslav

Tel.: 737850789

Email: pajakopecek@seznam.cz

Vážený pane řediteli,

Žádám Vás o povolení k provedení dotazníkového šetření u studentů na vaší škole.

Jsem studentem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně – fakulta humanitních studií. Vypracovávám bakalářskou práci na téma „Prevence rizikové chování středoškolské mládeže“. Ve své práci budu porovnávat studenty středních škol bez maturity a s maturitou ve městě Znojmě. Dotazník je anonymní a bude sloužit pouze ke statistickému zpracování v mé bakalářské práci. Dotazník přikládám k této žádosti.

Pokud bude z Vaší strany zájem, mohu Vám po vyhodnocení dotazníků poskytnout zjištěné údaje.

Děkuji Vám za spolupráci.

Pavel Kopeček

STŘEDNÍ ŠKOLA TECHNICKÁ
ZNOJMO
příspěvková organizace
Uhelná 3264/6, 669 02 Znojmo
IČ: 005 30 506

20. 03. 2019

Ve Znojmě dne

